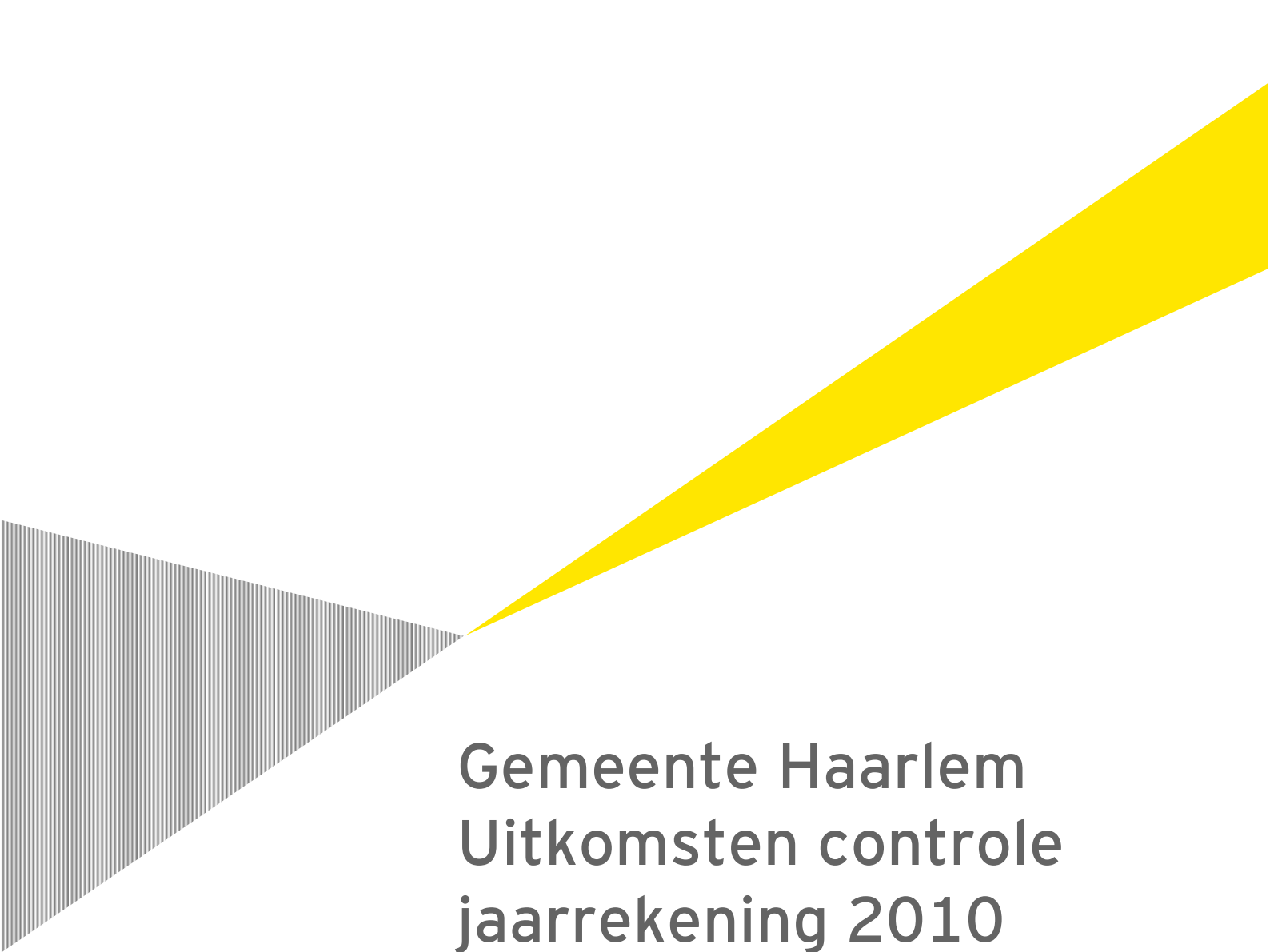

Gemeente Haarlem Uitkomsten controle jaarrekening 2010

Verslag van bevindingen voor de Raad

Aan de Raad van de gemeente Haarlem
Postbus 511
2003 PB HAARLEM

Amsterdam, 26 april 2011

BM/sw/11.1445

Geachte Leden van de Raad,

In het kader van de aan ons verstrekte opdracht tot controle van de jaarrekening van de gemeente Haarlem, brengen wij u hiermee verslag uit omtrent onze bevindingen en aanbevelingen betreffende de controle van de jaarrekening 2010. Wij hebben een afschrift van dit verslag verstrekt aan het College van Burgemeester en Wethouders.

Dit verslag sluit aan op de afspraken die wij met u hebben gemaakt en die wij hebben vastgelegd in onze opdrachtbevestiging d.d. 24 november 2010. Onze bevindingen en aanbevelingen hebben wij in concept besproken met en toegelicht aan de portefeuillehouder financiën, de concerncontroller en de algemeen directeur.

Dit verslag gaat in op onze controle, de reikwijdte van onze opdracht, onze controleverklaring en onze belangrijkste controlebevindingen. Dit rapport bevat onze mededelingen uit hoofde van onze rol als controlerend accountant aan de Raad, voor zover noodzakelijk geacht.

De onderwerpen die in dit verslag aan de orde komen hebben onderdeel uitgemaakt van onze overwegingen bij de bepaling van de aard, het tijdstip van uitvoering en de diepgang van de controlemaatregelen die zijn toegepast bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening. De in dit verslag opgenomen bevindingen doen geen afbreuk aan ons oordeel over de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening 2010.

Wij wijzen u er op dat een accountantsverslag van nature kritisch van aard is, omdat deze zich richt op te verbeteren aspecten. Sterke punten van uw organisatie komen daarom niet aan de orde.

In onze rapportage naar aanleiding van de tussentijdse controle d.d. 14 november 2010, gericht aan de directie hebben wij de belangrijkste uitkomsten van onze beoordeling van de inrichting en het functioneren van de besturing en beheersing en van de bedrijfsprocessen vastgelegd. Een afschrift van deze rapportage hebben wij verstrekt aan het College. Tevens hebben wij onze bevindingen naar aanleiding van de tussentijdse controle inclusief de meegegeven aandachtspunten gepresenteerd aan de Audit Commissie d.d. 1 december 2010. In het hoofdstuk 'Bestuurlijke samenvatting' is een korte samenvatting opgenomen van de bevindingen naar aanleiding van de tussentijdse controle.

Wij stellen het op prijs bijgevoegd verslag nader aan u toe te lichten of eventuele vragen hierover van u te beantwoorden.

Wij danken u voor de plezierige samenwerking in het afgelopen jaar.

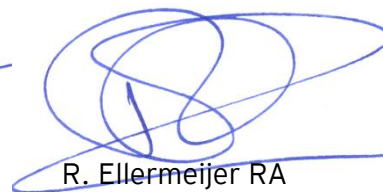
Hoogachtend,
Ernst & Young Accountants LLP

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, stylized 'M' followed by a series of loops and a horizontal line.

M.J.A. van Veen RA
Senior manager

A handwritten signature in blue ink, featuring a large, stylized 'B' followed by a series of loops and a horizontal line.

B. Minks RA
Director

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, stylized 'R' followed by a series of loops and a horizontal line.

R. Ellermeijer RA
Partner

Inhoudsopgave

1	Bestuurlijke samenvatting	1
1.1	Controleverklaring bij de jaarrekening 2010	1
1.2	Niet gecorrigeerde controleverschillen	1
1.3	Stand van zaken Groot Stedenbeleid III (GSBIII)	3
1.4	Het resultaat over 2010 en de financiële positie per 31 december 2010	3
1.5	De informatiewaarde van de jaarstukken 2010	4
1.6	Samenvatting bevindingen tussentijdse controle 2010	5
2	Onze controleaanpak	9
2.1	Reikwijdte van de opdracht en uw aandachtspunten	9
2.2	Onze controleaanpak in het kort	9
2.3	Controle van de getrouwheid	9
2.4	Controle van de rechtmatigheid	9
2.5	Gehanteerde goedkeurings- en rapporteringstoleranties	10
2.6	Van accountantsverklaring naar controleverklaring	10
2.7	Single information en Single audit (SiSa)	11
3	Analyse resultaat 2010 en ontwikkeling financiële positie per jaareinde 2010	12
3.1	Analyse resultaat	12
3.3	Financiële positie per jaareinde 2010	14
3.4	Weerstandsvermogen	15
3.5	Solvabiliteit	16
4	De belangrijkste bevindingen in het kader van de controle van de jaarrekening	17
4.1	Totstandkoming van de jaarstukken 2010	17
4.2	Getrouwheid	18
4.3	Rechtmatigheid	26
4.4	Naleving van de verslaggevingsregels	30
4.5	Single information en Single audit	30
4.6	Stand van zaken Groot Stedenbeleid III (GSBIII)	31
5	Bevindingen in het kader van de bedrijfsvoering	33
5.1	Stand van zaken (vastlegging van de) administratieve organisatie en interne beheersing	33
5.2	Ons beeld van de administratieve organisatie/(verbijzonderde) interne controle	33
6	Informatie uit hoofde van onze functie als controlerend accountant	36
Bijlagen		
1	Overzicht ongecorrigeerde controleverschillen jaarrekening 2010	
2	Bevindingen SISA bijlage	

2010

Uitkomsten controle

1 Bestuurlijke samenvatting

In dit hoofdstuk geven wij kort weer onze bestuurlijk belangrijkste conclusies naar aanleiding van de door ons uitgevoerde controle van de jaarrekening 2010. In paragraaf 1.6 van dit hoofdstuk zijn de belangrijkste bevindingen en aanbevelingen opgenomen van de uitgevoerde tussentijdse controle 2010.

1.1 Controleverklaring bij de jaarrekening 2010

Wij hebben het College van Burgemeester en Wethouders van uw gemeente gemachtigd onze controleverklaring d.d. 26 april 2011 bij de jaarrekening 2010 van uw gemeente op te nemen. Onze oordelen zoals opgenomen in deze controleverklaring zijn als volgt:

Oordeel over de getrouwheid	goedkeurend
Oordeel over de rechtmatigheid	goedkeurend

Hierbij zijn wij ervan uitgegaan dat de Raad de nu overlegde jaarrekening ongewijzigd vaststelt. Indien er nog wijzigingen worden aangebracht in de definitieve vorm van de jaarrekening dienen wij deze te beoordelen alvorens onze controleverklaring hierbij mag worden opgenomen.

De goedkeurende strekking van de controleverklaring voor zowel het getrouwheids- als het rechtmatigheidsoordeel betekent dat de jaarrekening met een redelijke mate van zekerheid geen fouten of onzekerheden bevat die in totaliteit de voor de jaarrekeningcontrole gehanteerde goedkeuringstolerantie overschrijden.

In de controleverklaring hebben wij een onverplichte toelichtende paragraaf opgenomen. In deze paragraaf vestigen wij uw aandacht op de toelichting op de balansposten 'onderhanden werk' (4.2) en 'overige vorderingen' (5.4), waar in de toelichting de risico's en de onderbouwing van de getroffen voorziening inzake de (financiële) risico's met betrekking tot de voorschotbetalingen aan de ontwikkelaar van het oude postkantoor (Zijlpoort) nader zijn uiteengezet. Deze situatie doet geen afbreuk aan ons oordeel.

Uit hoofde van onze controletaak hebben wij de financiële gegevens zoals opgenomen in de jaarrekening en de verplichte bijlagen bij de jaarrekening, gecontroleerd. De in het jaarverslag opgenomen beleidsgegevens, prestatiegegevens en de toelichtingen daarop, hebben wij niet gecontroleerd. In het kader van onze opdracht hebben wij deze gegevens alleen getoetst op tegenstrijdigheden met de in de jaarrekening opgenomen informatie.

1.2 Niet gecorrigeerde controleverschillen

Bij de oordeelsvorming over de jaarrekening speelt de in paragraaf 2.5 vermelde goedkeuringstolerantie een belangrijke rol. De goedkeuringstolerantie is een kwantitatief criterium. Als de goedkeuringstolerantie niet wordt overschreden, wordt in beginsel een goedkeurende controleverklaring afgegeven. Concreet betekent dit dat er sprake kan zijn van controleverschillen (fouten en onzekerheden), zonder dat dit van invloed is op ons oordeel ten aanzien van de jaarrekening als geheel.

Onderstaand hebben wij een samenvattend overzicht opgenomen met de door ons geconstateerde ongecorrigeerde controleverschillen op het gebied van getrouwheid en rechtmatigheid. De kritische grens voor fouten (0,5% van de totale lasten en toevoegingen reserves) bedraagt € 2.353.000. De kritische grens voor onzekerheden (3% van de totale lasten en toevoegingen reserves) bedraagt € 14.119.000.

Fouten en onzekerheden ter zake van de getrouwheid zijn eveneens fouten en onzekerheden op het gebied van de rechtmatigheid. Hierbij worden positieve en negatieve verschillen afzonderlijk bij de vorming van het rechtmatigheidsoordeel betrokken.

	Fouten	Onzekerheid
Vorderingen zorgaanbieders (4.2.5)		550
Totaal controleverschillen in kader van getrouwheid		550
	Fouten	Onzekerheid
Vorderingen zorgaanbieders (4.2.5)		550
Windows-licenties (4.3.3)	900	
Totaal controleverschillen in kader van rechtmatigheid	900	550

De niet gecorrigeerde controleverschillen zijn tevens opgenomen in bijlage 1 bij dit verslag. Een nadere uiteenzetting van de controleverschillen is opgenomen in hoofdstuk 4 van deze rapportage (zie verwijzing naar de paragrafen). Het College heeft ons schriftelijk medegedeeld van mening te zijn dat het effect van de door ons vastgestelde en niet in de jaarrekening 2010 gecorrigeerde verschillen zowel individueel als gezamenlijk niet materieel is voor de jaarrekening als geheel. Wij kunnen met deze visie instemmen.

Uw gemeente is verplicht voor een aantal specifieke uitkeringen de verantwoordingsinformatie hieromtrent op te nemen in een bijlage bij de jaarrekening.

Uit de controle van deze bijlage zijn geen controleverschillen gebleken die per specifieke uitkering groter zijn dan de hieromtrent in het Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten (BAPG) voorgeschreven rapporteringtolerantie voor Single information en Single audit.

1.3 *Stand van zaken Groot Stedenbeleid III (GSBIII)*

De gemeente Haarlem heeft over de uitvoering van het grotestedenbeleid (GSBII) over de periode 2005 t/m 2009 bij de jaarrekening 2009 de eindverantwoording ingediend. De eindverantwoording vindt - naast verantwoording van de rechtmatige besteding - plaats door verantwoording van de resultaatafspraken over de drie brede doeluitkeringen (BDU Sociaal, Integratie en Veiligheid, BDU Fysiek/ISV-2, BDU Economie).

Inmiddels heeft de gemeente Haarlem in 2010 voor 2 van de 3 brede doeluitkeringen vaststellingsbeschikkingen ontvangen van het Rijk. Het betreft de volgende brede doeluitkeringen:

- BDU Fysiek/ISV2;
- BDU Economie.

Voor de brede doeluitkering Sociaal, Integratie en Veiligheid is de gemeente Haarlem nog in afwachting van de vaststelling van het Rijk. Het Rijk heeft ten aanzien van de vaststelling van deze brede doeluitkering een aantal opmerkingen. De opmerkingen hebben betrekking op het niet realiseren van een aantal prestatie-indicatoren (ten aanzien van Jeugd & Veiligheid en Inburgering). Het Rijk heeft de gemeente de mogelijkheid gegeven om deze prestatie-indicatoren in 2010 of in 2011 alsnog te realiseren. De gemeente Haarlem kiest ervoor om deze indicatoren in 2011 te verantwoorden.

1.4 *Het resultaat over 2010 en de financiële positie per 31 december 2010*

Het gerealiseerd resultaat na saldo mutaties reserves over 2010 bedraagt € 7.238 voordelig en is als volgt samengesteld (x € 1.000).

	€
Het gerealiseerde resultaat vóór bestemming	(304)
Werkelijke toevoegingen aan reserves in 2010	(22.182)
Werkelijke onttrekkingen aan reserves in 2010	29.724
Saldo mutaties reserves 2010	7.542
Gerealiseerd resultaat na bestemming	7.238

Ten opzichte van de door u vastgestelde herziene begroting betekent dit een overschot van € 7,3 miljoen. Ten opzichte van de realisatie 2009 betekent dit een lager voordelig saldo van € 3,4 miljoen. Het positieve saldo is met name veroorzaakt de vrijval van voorzieningen (€ 7,0 miljoen), waarvan uw raad via het voorstel resultaatbestemming wordt gevraagd deze te doteren aan de reserves. De vrijval is geschied op basis van verslaggevingstechnische (BBV) eisen (onvoldoende onderbouwing om aan de eis van voorziening te voldoen).

Het totaal van de reserves volgens de balans per jaareinde 2010 bedraagt € 117,1 miljoen, hetgeen een toename betekent van ongeveer € 4,1 miljoen ten opzichte van jaareinde 2009. Het eigen vermogen bestaat voor € 42,4 miljoen (2009: € 43,5 miljoen) uit Algemene Reserves en € 74,6 miljoen (2009: € 70,5 miljoen) uit bestemmingsreserves.

De solvabiliteitspositie (de verhouding eigen vermogen gedeeld door het balanstotaal in %) van de gemeente Haarlem bedraagt 16,5 % (2009: 17,6%).

Haarlem heeft in vergelijking met andere gemeenten in Nederland een relatief lage solvabiliteit. Dit betekent dat de gemeente Haarlem ten opzichte van andere gemeenten met meer vreemd vermogen is gefinancierd, waardoor de rentelasten en financiële gevolgen voor de begroting bij renteverhogingen relatief hoger zijn.

Voor een goede beoordeling van de financiële positie en in dat kader het weerstandsvermogen is belangrijk om behalve de ontwikkelingen van de reservepositie ook het risicoprofiel van de gemeente Haarlem te beschouwen. Daarbij spelen een rol de risico's uit hoofde van grote projecten, de huidige economische ontwikkelingen en de wijzigingen in de wet- en regelgeving. De gemeente Haarlem heeft een risico inventarisatie opgesteld, waarbij de risico's systematisch in beeld zijn gebracht en beoordeeld. In dit kader zijn 43 bedrijfsrisico's (2009: 66) geïnterpreteerd en worden projectrisico's onderscheiden. Totale maximale omvang van de risico's bedragen € 63,5 miljoen (2009 € 88,9 miljoen). Op basis van een kans/impact analyse is intern de benodigde weerstandscapaciteit vastgesteld op € 30,6 miljoen (2008 € 35,5 miljoen).

In dit kader wijzen u op de risico's in het kader van de ontwikkeling van het oude postkantoor (Zijlpoort) zoals opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen (3.2) en in de toelichting op de balansposten 'onderhanden werk' (4.2) en 'overige vorderingen' (5.4).

Op basis van het weerstandsvermogen van de gemeente, rekening houdend met de totale reservepositie, het huidige financiële beleid, de uitkomsten van de risico inventarisatie en de ons beschikbare informatie achten wij de financiële positie van de gemeente voldoende.

1.5 De informatiewaarde van de jaarstukken 2010

1.5.1 Jaarverslag

Conform de hiervoor geldende voorschriften is door ons nagegaan of het jaarverslag de minimale wettelijke voorgeschreven informatie bevat en of de inhoud van dit verslag geen tegenstrijdigheden bevat met de door ons gecontroleerde jaarrekening. Op grond hiervan hebben wij vastgesteld dat de inhoud van het jaarverslag niet in strijd is met de jaarrekening.

1.5.2 Jaarrekening

Wij zijn van mening dat - gegeven de inrichting van de jaarrekening - deze een goed inzicht geeft in het gerealiseerde resultaat over het jaar 2010 en de financiële positie per 31 december 2010. Daarnaast wordt inzicht gegeven in de over- en onderschrijdingen die ten opzichte van de door uw Raad goedgekeurde programmabegroting hebben plaatsgevonden, alsmede de classificatie van de overschrijdingen van de lasten in het kader van de begrotingsrechtmatigheid in bijlage 5.8.

1.6 Samenvatting bevindingen tussentijdse controle 2010

In onze management letter, uitgebracht aan de directie d.d. 24 november 2010, hebben wij onze bevindingen uiteengezet welke voortvloeien uit de door ons uitgevoerde tussentijdse controle 2010. Bij deze controle hebben wij de opzet, het bestaan alsmede de werking van de administratieve organisatie op een aantal door ons noodzakelijk geachte punten onderzocht. De uitkomsten zijn op 1 december 2010 gepresenteerd en toegelicht in de audit commissie. In hoofdstuk 5 hebben wij een samenvatting opgenomen van onze bevindingen.

In de management letter hebben wij een aantal zaken opgenomen welke vóór de jaarrekeningcontrole 2010 opgepakt zouden moeten zijn. Wij hebben geconstateerd dat door de organisatie de aanvullend te verrichten werkzaamheden in het kader van de controle van de jaarrekening 2010 over het algemeen op een goede manier zijn opgepakt en uitgewerkt. Zo zijn aanvullende (verbijzonderde) interne controlewerkzaamheden uitgevoerd en zijn aanvullende werkzaamheden uitgevoerd in het kader van SISA.

Bedrijfsvoering

In voorgaande jaren hebben wij u geïnformeerd over de ontwikkelingen in de bedrijfsvoering en aanbevelingen gedaan om verdere verbeteringen in de beheersorganisatie bij de gemeente door te voeren.

Het belang van een verdere verbetering van de bedrijfsvoering en een betere beheersing en interne toetsing van de beheersingssystemen (getrouw, rechtmatig, doelmatigheid) wordt door de organisatie van de gemeente Haarlem goed onderkend. Basis voor de verdere ontwikkeling zal is de in december 2009 vastgestelde 'Doorontwikkelnota 2010 - 2012'. Hierin zijn verdere stappen opgenomen voor de verdere ontwikkeling van planning en control in de gemeente Haarlem, voor zowel financiële control, beleidscontrol als projectcontrol.

Over de voortgang van de verbetermaatregelen wordt periodiek gerapporteerd. Laatstelijk is dat geschiedt in de programmabegroting 2011.

Ons beeld van de planning & control in Haarlem

Op basis van onze ervaringen bij het jaarrekeningtraject 2009 en 2010 stellen wij vast dat het management zich niet voldoende verantwoordelijk voelt voor de betrouwbaarheid van de informatie betreffende de eigen (hoofd)afdeling, zoals met name bij de onderbouwing van voorzieningen en analyses van overlopende activa en passiva. Wij benadrukken dat het van belang is hierin verbetering te brengen teneinde te waarborgen dat de gemeente Haarlem in control is en blijft. Daarnaast is van belang dat de vanuit de (hoofd)afdelingen aangeleverde informatie wordt onderworpen aan een kritische toets door de afdeling Middelen & Services en concerncontrol.

In de gemeente Haarlem is de Concernstaf primair verantwoordelijk voor 'concerncontrol' en zijn de afdelingshoofden primair verantwoordelijk voor 'afdelingscontrol'. Zij worden hierbij ondersteund door de functionarissen van de bedrijfsbureaus en de medewerkers van de front office van de afdeling Middelen en Services.

De beheersing van *alle* middelen en in hun *onderlinge relatie* vergt duidelijkheid over de taakverdeling ten aanzien van de invulling van de te onderscheiden 'controltaken' en onderlinge afstemming.

De verantwoording over de financiële realisatie/ voortgang van het beleid inclusief de onderbouwing/ onderliggende vastlegging van de informatie (F-control) kan nog beter worden ingebed in de reguliere processen.

Met betrekking tot de uitvoering van afdelingscontroltaken door de functionarissen van de bedrijfsbureaus hebben wij nog de volgende opmerkingen:

- De taken van de bedrijfsbureaus zijn onvoldoende uitgekristalliseerd. De taakinvulling naar de (hoof)afdelingen geschiedt op verschillende wijzen;
- De verantwoordelijkheid voor decentrale control, ligt primair bij de afdeling. Onze indruk is dat daar onvoldoende aandacht voor is bij het management;
- De logisch gevolg is dat de aandacht is gericht op 'controle' in plaats van 'control': te veel nadruk wordt gelegd op de functie van de controller als verzorger van tijdige, juiste en volledige informatie. Minder aandacht wordt besteed aan de 'analyse functie' van de controller.

Het is van belang dat de functionarissen vanuit het concern worden aangestuurd door middel van onder meer het aanreiken van spelregels en/of richtlijnen voor de uitvoering van de controltaken, de informatievoorziening, besturing en beheersing van de bedrijfsprocessen en het beoordelen van de kwaliteit van de AO/IC et cetera.

Met betrekking tot project control is in opzet een goede structuur neergezet om een goede sturing en beheersing van de projecten, alsmede het rapporteren over de voortgang en behaalde en te behalen mijlpalen mogelijk te maken. Verdere verbeteringen zijn naar onze mening mogelijk en noodzakelijk door het inzicht in de projectrisico's verder te verbeteren en in de voortgangrapportages van de projecten standaard prognoses op te nemen inzake de te verwachte kosten/opbrengsten.

Prestatiegerichte sturing en - control in ontwikkeling

Het verbeteren van de planning & control instrumenten heeft hoge prioriteit bij de organisatie. Concrete resultaten die in 2009 en 2010 zijn bereikt:

- De verbeterde informatievoorziening naar afdelingshoofden/budgethouders door het gebruik van Qlikview. Qlikview genereert vanuit het financiële systeem (GFS one world) management- en stuurinformatie voor directie, management en budgethouders. Door middel van Qlikview zijn actuele financiële gegevens en personele gegevens direct beschikbaar, waardoor in opzet tijdig kan worden bijgestuurd;
- De invoering van P&C gesprekken (3 maal per jaar) tussen directie, hoofdafdelingsmanager, hoofd bedrijfsbureau en concerncontrol waarbij onder meer wordt stilgestaan bij financiële aspecten zoals de budgetten en kredieten, beleidsmatige aspecten zoals prestaties en activiteiten (beleidsrealisatie en -ontwikkeling), projecten en bedrijfsvoeringaspecten;
- De implementatie van afsluitprocedures ter waarborging van de betrouwbaarheid van de (tussentijdse) informatievoorziening.

De verdere verbetering van de Planning & Control instrumenten, waaronder het op elkaar laten aansluiten van de te onderscheiden instrumenten, is opgenomen in de concept Doorontwikkelnota.

Stand van zaken (vastlegging van de) administratieve organisatie en interne beheersing

Wij hebben geconstateerd dat van alle processen de AO/IB is vastgelegd. Hierbij hebben wij vastgesteld dat alleen bij de in 2010 vastgestelde procesbeschrijvingen inzicht wordt gegeven in de belangrijkste risico's in het proces en de getroffen beheersmaatregelen en in het kader van zowel getrouwheid als rechtmatigheid.

Wij adviseren u om een totaaloverzicht op te stellen van alle te onderkennen processen met daarin aangegeven de status van de procesbeschrijvingen, informatievoorziening en risicoanalyses. Aan de hand van dit overzicht kan de actualisatie van de procesbeschrijvingen, mede op basis van een uitgevoerde risico-analyse, worden gepland. Daarmee wordt geborgd dat de administratieve organisatie actueel blijft en voldoende waarborgen biedt om de gemeente Haarlem in control te laten blijven.

Toename zelfcontrollerend vermogen

Wij merken op dat de verbijzonderde interne controle jaarlijks steeds beter wordt vormgegeven binnen de organisatie. Het belang, aandacht en de prioriteit dat aan interne controle wordt gegeven verschilt per hoofdafdeling. Daarnaast bestaat een grote mate van diversiteit in de opzet van IC plannen en de uitvoering van de IC werkzaamheden. De kennis omtrent (verbijzonderde) interne controle is versnipperd. Een verdere (door)ontwikkeling van (verbijzonderde) interne controle in de organisatie is ons inziens van belang.

Belangrijke aandachtspunten voor de verdere verbetering van de bedrijfsvoering

De focus zal de komende tijd naar onze mening onder meer moeten liggen op:

In 2011 zal de nadruk onder meer liggen op:

- Actualiseren kaders en verordeningen (onder meerverordening op het financieel beleid, beheer en de financiële organisatie en het Handboek) voor het middelenbeheer en de te onderkennen functies;
- Aanscherpen control op verbonden partijen;
- Vergroten betrokkenheid management bij Planning & Control;
- Herontwerp en verbeteren bedrijfsprocessen en Administratieve Organisatie;
- Versterken zelfcontrollerend vermogen van de organisatie;
- Verbeteren projectcontrol (inclusief relatie opdrachtgever/opdrachtnemer);
- Implementeren systeem van risicomanagement.

In algemene zin merken wij op dat het van belang is dat in een dynamische omgeving zoals bij de gemeente Haarlem er continue aandacht van het management vereist is voor de bedrijfsvoering en kwaliteit en betrouwbaarheid van de (tussentijdse) informatievoorziening.

1.6.1 Bestuurlijke aandachtspunten

Door de Audit Commissie zijn aan ons aandachtspunten meegegeven voor de controle. Over de uitkomsten hiervan hebben wij u gerapporteerd in onze management letter d.d. 24 november 2010, hoofdstuk 2 en de presentatie in de audit commissie d.d. 1 december 2010. In onderstaande tabel hebben wij de huidige stand van zaken weergegeven.

<i>Aandachtspunt</i>	<i>Stand van Zaken</i>	<i>Verwijzing</i>
De voortgang in de verbetering van de interne controle en de ontwikkelingen hierin de laatste drie jaren;	Wij zijn van mening dat de gemeente Haarlem in de afgelopen jaren op een gestructureerde wijze werkt aan de verbetering van het zelfcontrolerend vermogen. Aanbeveling verdient nog nadere aandacht, waarbij men name extra aandacht noodzakelijk is voor het proces en de interne controle bij de samenstelling van de jaarrekening en tussentijdse rapportages .	Zie hoofdstuk 2 managementletter
De onderbouwing van de in de jaarrekening opgenomen reserves en voorzieningen;	Actualisatie reserves in maart 2011 vastgesteld.	Zie hoofdstuk 2 managementletter en § 4.2.7 van dit verslag
De naleving van de geldende wet- en regeling met betrekking tot het proces van subsidieverstrekingen;	Wij hebben geadviseerd: – Betere waarborgen te creëren in de lijnorganisatie voor het monitoren van de voortgang van projecten en subsidievoorwaarden, onder meer door periodieke informatievoorziening; – Toezien op de voortgang van de IC werkzaamheden. Hoewel wij in 2010 verbeteringen hebben geconstateerd worden nog niet alle belangrijke gesubsidieerde instellingen gedurende het jaar gemonitord aan de hand van tussentijdse informatie.	Zie hoofdstuk 2 en paragraaf 7.15 van de managementletter
Verbonden partijen, zijn de risico's die de gemeente loopt bij verbonden partijen adequaat opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen.	Wij hebben geconstateerd dat de gemeente op grond van de beleidsnota 'Verbonden partijen' stappen heeft genomen om het risicobeheer met betrekking tot de verbonden partijen op structurele wijze te gaan inrichten. De werking van de in opzet voorgenomen beheersmaatregelen behoeft extra aandacht.	Zie hoofdstuk 2 managementletter

2 Onze controleaanpak

2.1 Reikwijdte van de opdracht en uw aandachtspunten

Onze controleaanpak richt zich zowel op het getrouwe beeld van de baten en lasten over 2010 en van de financiële positie per 31 december 2010 als op de financiële rechtmatigheid van die baten en lasten én van de balansmutaties in de jaarrekening 2010.

De reikwijdte van de opdracht tot controle van de jaarrekening 2010 is vastgelegd in het normenkader zoals door uw raad vastgesteld. Deze is uitgangspunt geweest voor de door ons uitgevoerde controlewerkzaamheden met betrekking tot de jaarrekening 2010.

2.2 Onze controleaanpak in het kort

Onze controle is verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden en het BAPG. Onze controleaanpak is onder andere gericht op het in kaart brengen van de voor de jaarrekening van belang zijnde risico's. De planning en uitvoering van onze controle en de daaraan gerelateerde advieswerkzaamheden zijn gericht op het afgeven van een controleverklaring bij de jaarrekening 2010.

Voorts beoordelen wij of de jaarrekening voldoet aan de eisen gesteld in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Het jaarverslag toetsen wij marginaal op tegenstrijdigheden met de jaarrekening.

2.3 Controle van de getrouwheid

De controle van de getrouwheid van de jaarrekening heeft tot doel vast te stellen dat de in de jaarrekening opgenomen financiële informatie een getrouw beeld geeft van de werkelijkheid. Bij deze controle maken wij gebruik van de bij uw gemeente ingebouwde controles in de uitvoeringsprocessen en gaan wij na in welke mate gesteund kan worden op de interne organisatie. Wij stellen dus vooral vast dat de gemeente zelf de processen adequaat beheerst en daardoor betrouwbare financiële informatie tot stand kan brengen. In de afrondende controlefase gaan wij na of de door uw gemeente opgestelde conceptjaarrekening juist is afgeleid uit de financiële administratie en stellen wij vast of deze voldoende inzicht biedt en ook verder voldoet aan de in wet- en regelgeving gestelde eisen.

Gezien de aard van de door ons uitgevoerde controlewerkzaamheden, die zijn gebaseerd op de door uw Raad aan ons verstrekte opdracht en de daarbij te hanteren goedkeuringstolerantie, kan deze controle nooit de absolute zekerheid geven dat er geen materiële onjuistheden in de jaarrekening voorkomen. In onze controleverklaring geven wij dit weer met de woorden 'redelijke mate van zekerheid'.

2.4 Controle van de rechtmatigheid

De controle van de rechtmatigheid richt zich op de naleving van relevante wet- en regelgeving. Hierbij richt onze controle zich op die onderwerpen waarbij het niet naleven van de interne (besluiten Raad) en externe wet- en regelgeving direct financiële consequenties heeft voor de jaarrekening. Handelingen en beslissingen van niet-financiële aard vallen buiten de scope van de rechtmatigheidscontrole door de accountant.

In overeenstemming met de opdracht van de Raad, nader vastgelegd in het raadsbesluit 2010/365715, hebben wij de rechtmatigheidscontrole uitgevoerd. Hierbij hebben wij als uitgangspunt het door de Raad op 20 januari 2011 vastgestelde normenkader gehanteerd voor de wet- en (gemeentespecifieke) regelgeving die voor uw gemeente van toepassing is.

Wij toetsen, op basis van risicoanalyse, overigens primair of de organisatie voldoende maatregelen heeft getroffen om de naleving van wet- en regelgeving te waarborgen. Dit houdt in dat wij niet zelfstandig alle wet- en regelgeving in detail beoordelen op de mogelijkheid van het zich voordoen van (juridische en financiële) risico's. Wij maken hiervoor gebruik van de door uw gemeente uitgevoerde werkzaamheden met betrekking tot het rechtmatigheidsbeheer.

2.5 Gehanteerde goedkeurings- en rapporteringstoleranties

Op grond van het Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten stelt de Raad de goedkeuringstolerantie vast die de accountant bij zijn jaarrekeningcontrole dient te hanteren. U heeft ons voor het boekjaar 2010 opgedragen om bij onze oordeelsvorming uit te gaan van de hierna vermelde goedkeuringstolerantie:

Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	$\leq 0,5\%$	$>0,5\% < 3\%$	-	$\geq 3\%$
Onzekerheden in de controle (% lasten)	$\leq 3\%$	$>3\% < 10\%$	$\geq 10\%$	-

Op basis van de jaarrekening 2010 van uw gemeente betekenen bovengenoemde percentages dat een totaalbedrag aan fouten in de jaarrekening van ongeveer € 2.353.000 en een totaal van onzekerheden van ongeveer € 14.119.000 de goedkeurende strekking van de controleverklaring niet zullen aantasten.

Voor het al dan niet opnemen van bevindingen in het verslag van bevindingen zijn wij met u een rapporteringstolerantie overeengekomen van € 200.000. Dit betekent dat, uitgaande bij de controle van de jaarrekening 2010 van een goedkeuringstolerantie van € 2.353.000 alle hierbij door ons geconstateerde fouten of zekerheden groter of gelijk aan € 200.000 in dit verslag van bevindingen zijn opgenomen.

2.6 Van accountantsverklaring naar controleverklaring

Per 15 december 2010 zijn de standaardteksten voor accountantsverklaringen aangepast. De meest in het oog springende aanpassing is de wijziging van de accountantsverklaring in controleverklaring. Daarmee wordt een duidelijker relatie gelegd met de opdracht van de accountant. Een controleopdracht leidt tot een controleverklaring, een beoordelingsopdracht tot een beoordelingsverklaring en een samenstellingsopdracht tot een samenstellingsverklaring. De term accountantsverklaring is hierbij een containerbegrip geworden, namelijk een verklaring afgegeven door een accountant. De oude betekenis van de accountantsverklaring vervalt. Daarmee moet een einde komen aan de spraakverwarring rond verklaringen van accountants.

Hoewel de wet vraagt om een accountantsverklaring, doet de wijziging van de term 'accountantsverklaring' in 'controleverklaring' niets af aan de essentie van de opdracht die de accountant uitvoert en de mate van zekerheid die hij als uitkomst van die werkzaamheden verstrekt. Nieuw in de controleverklaring is dat de accountant zich expliciet uitspreekt dat het jaarverslag conform Titel 9 is opgesteld en dat de overige gegevens zijn toegevoegd. In het oude stelsel werden alleen tekortkomingen gemeld. Dit moet de duidelijkheid voor de gebruiker ten goede komen.

Achtergrond van deze veranderingen is de aanpassing van de in Nederland geldende Nadere Voorschriften Controle- en overige standaarden, welke zijn gebaseerd op de International Standards on Auditing (ISA's).

In 2009 zijn de ISA's als gevolg van het Clarity-project grondig herzien en diende als gevolg hiervan ook de tekst van de Nederlandse accountantsverklaring te worden aangepast.

2.7 Single information en Single audit (SiSa)

Uw gemeente is op grond van wettelijk voorschrift verplicht de verantwoordingsinformatie voor de met name benoemde specifieke uitkeringen hieromtrent op te nemen in een bijlage bij de jaarrekening op basis van een door het Ministerie van Bzk voorgeschreven model. Bij de controle van deze bijlage betrekken wij de door het Ministerie van Bzk hiervoor gegeven aanwijzingen (Circulaire Single Information Single Audit 2010, waarin onder andere opgenomen de Nota verwachtingen accountantscontrole 2010). De hierbij geconstateerde fouten en onzekerheden dienen op grond van het BAPG in het verslag van bevindingen te worden opgenomen indien de navolgende rapporteringstolerantie per specifieke uitkering wordt overschreden:

- € 10.000 indien de omvangbasis kleiner dan of gelijk aan € 100.000 zijn;
- 10% indien de omvangbasis groter dan € 100.000 en kleiner of gelijk aan € 1.000.000 zijn;
- € 100.000 in dien de omvangbasis groter dan € 1.000.000 zijn.

In paragraaf 4.5 en bijlage 2 van dit verslag rapporteren wij hierover.

3 Analyse resultaat 2010 en ontwikkeling financiële positie per jaareinde 2010

3.1 Analyse resultaat

Het saldo van baten en lasten over het jaar 2010 bedraagt € 7,2 miljoen voordelig (geraamd saldo volgens de herziene begroting klein nadeel van € 59.000). Dit is het saldo na verwerking van de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

Het resultaat over 2010 ten opzichte van de gewijzigde begroting kan als volgt worden weergegeven:

Bedragen x € 1.000	Gewijzigde begroting	Rekening 2010	Afwijking
Totale lasten	438.828	448.444	(9.616)
Totale baten	434.307	448.140	13.833
Resultaat vóór bestemming	(4.521)	(304)	4.217
Mutaties in reserves	4.461	7.542	3.081
Resultaat na bestemming	(59)	7.238	7.298

Uit bovenstaande opstelling blijken zowel vóór als na bestemming in absolute bedragen sprake is van grote afwijkingen ten opzichte van de gewijzigde begroting, voortkomend uit zowel grote voor- als nadelen. De hogere baten zijn sterk beïnvloed door de vrijval van voorzieningen ad € 7,0 miljoen, waarvan uw raad via het voorstel resultaatbestemming wordt gevraagd deze te doteren aan de reserves. De vrijval is geschied op basis van verslaggevingstechnische (BBV) eisen (onvoldoende onderbouwing om aan de eis van voorziening te voldoen).

In de programmarekening zijn de afwijkingen toegelicht, waarnaar wij dan ook verwijzen. Voor een analyse op hoofdlijnen van het resultaat na bestemming ten opzichte van de begroting (na wijziging) verwijzen wij naar paragraaf 1.3 en bijlage 5.2 van het jaarverslag.

Met de toelichting op de programmarekening verantwoordt het College zich over het wel of niet rechtmatig zijn van de begrotingsoverschrijdingen. Door het platform rechtmatigheid is hiervoor als hulpmiddel een classificatie opgesteld. Deze classificatie is de toelichting op de begrotingsafwijkingen op de programma's in paragraaf 5.8 gehanteerd.

De afwijkingen ten opzichte van de herziene begroting zijn aanzienlijk: zowel voor de baten als de lasten. Mede in het kader van het rechtmatigheidsbeheer (begrotingscriterium) adviseren wij u op dit punt het begrotingbeheer verder te verbeteren.

Daarnaast zijn verdere verbeteringen noodzakelijk door de kwaliteit van het budgetbeheer te verhogen. Met name bij het jaarrekeningtraject blijkt dat nog veel mutaties plaatsvinden in relatie tot voorzieningen, reserves en nog te betalen, die bij een adequaat budgetbeheer in de loop van het jaar zouden kunnen plaatsvinden. De gemeente heeft overigens duidelijke richtlijnen vastgelegd voor het budgetbeheer en het jaarrekeningtraject. Het is van belang dat de wijze waarop met deze interne regels wordt omgegaan (rollen en gedrag) sterk worden verbeterd.

3.1.1 Mutaties reserves

De mutaties in de reserves conform de exploitatierekening kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Begroting Na wijziging	Werkelijk
	€	€
Toevoegingen	23.251	22.182
Onttrekkingen	27.712	29.724
Per saldo dotatie	<u>(4.461)</u>	<u>(7.542)</u>

Toevoegingen

De afwijkingen ten opzichte van de begroting hebben met name betrekking op:

- Programma 3: hogere toevoeging aan de reserve WMO ad € 1.170.000 als gevolg van lager bestedingen en in het kader van afspraken over 'het hek' aan de reserve gedoteerd;
- Programma 5: hoger toevoegingen boekwinsten verkopen reserve vastgoed ad € 920.000 (systematiek);
- Programma 5: lagere toevoegingen herwaardering stadsschouwburg ad € 2.165.000 (begrote systematiek niet conform BBV);
- Programma 5: lagere toevoegingen voorziening uit te voeren werken ad € 376.000;
- Programma 9: lagere toevoeging dan begroot van € 1.453.000 omdat deze opgenomen is in de grondexploitatie Delftwijk.

Onttrekkingen

De afwijkingen ten opzichte van de begroting hebben met name betrekking op:

- Programma 5: hogere onttrekking aan de reserve grondexploitatie € 1.106.000 vanwege toename verwachte verliezen (zie toelichting paragraaf 3.7.1 van het jaarverslag);
- Programma 9: hogere onttrekking aan de reserve Raaksbruggen vanwege hogere lasten (systematiek).

3.3 Financiële positie per jaareinde 2010

Het eigen vermogen bedraagt per jaareinde 2010 volgens de jaarrekening, exclusief het resultaat na bestemming € 117,1 miljoen en heeft zich gedurende 2010 als volgt ontwikkeld:

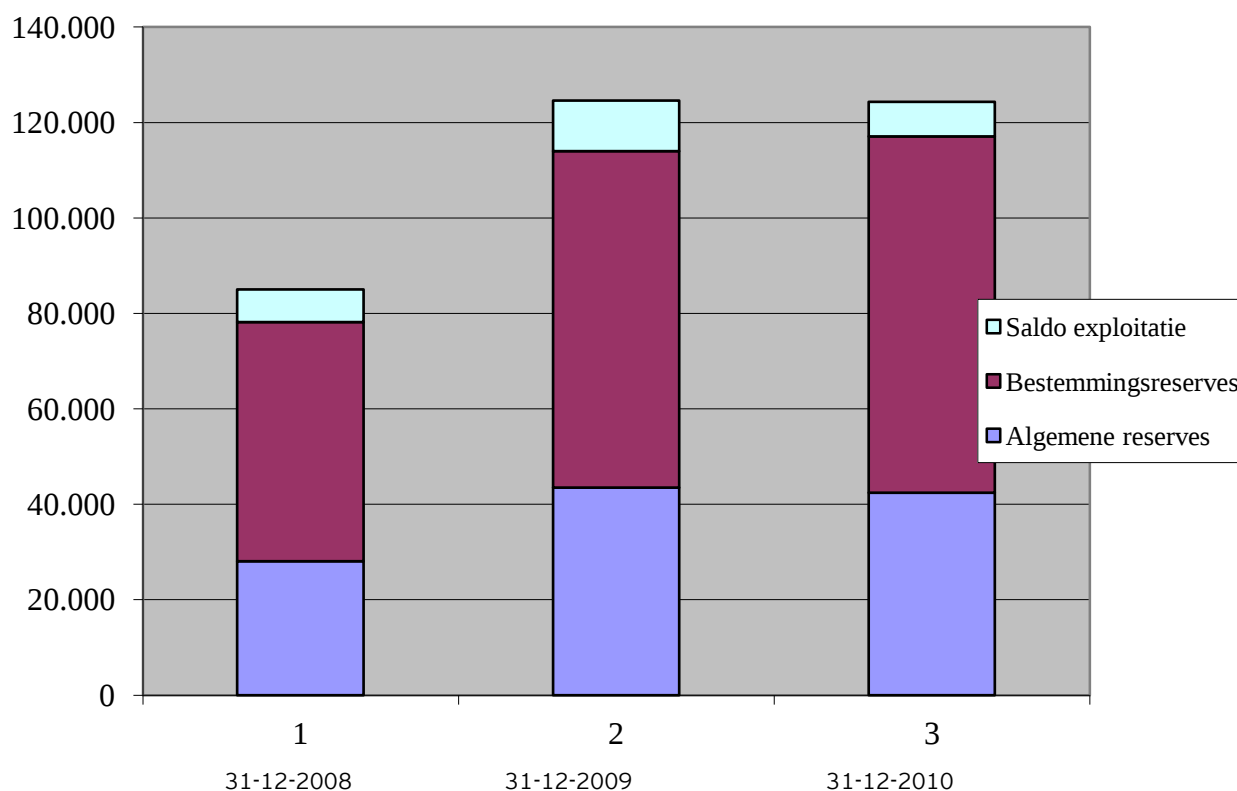
Bedrag x €1.000	Algemene reserve	Bestemmings-reserves	Totaal
	€	€	€
Saldo 1 januari 2010	43.534	70.492	114.026
Resultaatbestemming 2009	10.574		10.574
Totaal toevoegingen 2010 ten laste van resultaat	3.512	18.669	22.181
Totaal onttrekkingen 2010 ten gunste van resultaat	15.202	14.522	29.724
Saldo per jaareinde 2010	42.419	74.639	117.057

Het totaal aan toevoegingen en onttrekkingen wijken beide 72 af van de exploitatie door een per saldo verwerkte mutatie Projectenfonds en Waarderpolder.

In de onttrekking algemene reserve ad 15.202 is een bedrag van 7.074 zijnde de bestemming van het resultaat 2009.

Uit bovenvermeld overzicht blijkt onder ander dat per saldo reeds € 7,5 miljoen gedurende 2010 is onttrokken aan de reserves. In de begroting na wijziging werd per saldo uitgegaan van een onttrekking aan de reserves van € 4,5 miljoen. Door de resultaatbestemming 2009 (per saldo € 3,5 miljoen) is de financiële positie is dus licht verbeterd ten opzichte van de begroting na wijzigingen.

Het eigen vermogen laat het volgende verloop zien (x € 1.000):

3.4 Weerstandsvermogen

In het jaarverslag is onder andere de paragraaf 'weerstandsvermogen' opgenomen, welke informatie bevat over de weerstandscapaciteit, de risico's en het beleid dat hieromtrent gedurende 2010 is gevoerd. Voor zover wij hebben kunnen nagaan geeft de hierin opgenomen informatie een goed beeld van de ontwikkeling van het weerstandsvermogen gedurende 2010.

De raad heeft in 2008 de herziene nota reserves en voorzieningen vastgesteld. In de nota is vastgelegd dat de gemeente Haarlem een weerstandsvermogen nastreeft dat tenminste voldoende is.

De gemeente Haarlem heeft in het kader van het samenstellen van de jaarrekening 2010 een herziene risico inventarisatie opgesteld, waarbij de risico's systematisch in beeld zijn gebracht en beoordeeld. In dit kader zijn 43 bedrijfsrisico's (2009: 66) geïnterpreteerd en worden projectrisico's onderscheiden. Totale maximale omvang van de risico's bedragen € 63,5 miljoen (2009 € 88,9 miljoen). Op basis van een kans/impact analyse is intern de benodigde weerstandscapaciteit vastgesteld op € 30,6 miljoen (2008 € 35,5 miljoen).

De algemene reserve bedraagt per 31 december 2010 € 42,4 miljoen. De ratio weerstandsvermogen bedraagt (beschikbare weerstandscapaciteit € 42,4 miljoen/ benodigde weerstandscapaciteit € 33,1 miljoen): 1,28.

Op basis van het weerstandsvermogen van de gemeente, rekening houdend met de totale reservepositie, het huidige financiële beleid, de uitkomsten van de risico inventarisatie en de ons beschikbare informatie achten wij de financiële positie van de gemeente voldoende.

Risico's

In aanvulling op de in paragraaf 3.2 Weerstandsvermogen genoemde risico's willen wij u nog wijzen op het volgende risico:

Verbonden partijen

In opzet is een structuur neergezet om structureel toezicht op verbonden partijen mogelijk te maken. Wij zijn van mening dat belangrijke eerste stappen terzake zijn gezet. De verdere inrichting van het toezicht voor wat betreft de informatievoorziening van de verbonden partijen aan de gemeente en de informatievoorziening van het college aan de gemeenteraad zal het komende jaar nader vormgegeven worden.

In de programmabegroting 2011 is een overzicht opgenomen met de verbonden partijen. Hierbij hebben wij geconstateerd dat geen informatie is verstrekt met betrekking tot onder meer:

- De gang van zaken bij die verbonden partij;
- Het financiële resultaat van het voorgaande boekjaar en het aandeel van de gemeente daarin;
- De toekomstverwachting, de eventuele risico's en het nut van het voortbestaan van de verbintenissen.

Op de (hoofd-)afdelingen is nog niet alle informatie beschikbaar per verbonden partij omtrent de gang van zaken bij de verbonden partijen, de financiële resultaten, toekomstverwachtingen en eventuele risico's inzake verbonden partijen. Het realiseren van deze informatievoorziening heeft ons inziens hoge prioriteit.

3.5 Solvabiliteit

De totale vermogenspositie wordt onder ander tot uitdrukking gebracht door middel van het solvabiliteitspercentage. Dit percentage wordt bepaald door het eigen vermogen te delen door het balanstotaal. De solvabiliteitscijfers van de verschillende gemeenten in Nederland kunnen niet zonder meer met elkaar worden vergeleken. De noodzakelijke vermogensomvang wordt namelijk bepaald door het risicoprofiel van de organisatie. Risicoprofielen kunnen sterk variëren per gemeente.

In september 2009 is door het College een opinienotitie vastgesteld waarin de mogelijkheden om de solvabiliteit van de gemeente Haarlem zijn beschreven en toegelicht. De nota is uitgebreid besproken in de commissie Bestuur. In het coalitieprogramma "Het oog op morgen" zijn maatregelen/afspraken omtrent de solvabiliteitsverbetering.

Het huidige solvabiliteitspercentage voor uw gemeente bedraagt 16,5 % (2009: 17,6 %) ten opzichte van het landelijk gemiddelde van 33%. Hiermee willen wij niet aangeven dat uw solvabiliteitspercentage slechter is dan gemiddeld, zoals al gesteld is dit niet zondermeer vergelijkbaar, maar het geeft wel een indicatie.

4 De belangrijkste bevindingen in het kader van de controle van de jaarrekening

4.1 Totstandkoming van de jaarstukken 2010

Jaarrekening

Voor het opstellen van de jaarstukken is door uw organisatie een jaarplanning opgesteld waarin onder meer een tijdspad en een rolverdeling van Middelen & Services, de bedrijfsbureaus van de hoofdafdelingen en concerncontrol, het college, uw Raad en de accountant is opgenomen. Daarnaast is er een werkgroep jaarrekening voor het bewaken van het proces en de realisatie van de intern door de gemeente gestelde deadlines.

Uit het vooraf gestelde tijdspad voor de totstandkoming van de jaarrekening blijken de ambities van uw organisatie met betrekking tot een snelle en adequate financiële afsluiting zodat tijdig betrouwbare informatie beschikbaar is over de bedrijfsactiviteiten. Deze ambitieuze planning, de omvangrijke inspanning met betrekking tot interne controle op de rechtmatigheid en de verantwoording inzake specifieke uitkeringen op grond van SISA hebben ook dit jaar veel gevraagd van uw organisatie.

Ten behoeve van onze controle maken wij gebruik van door u opgestelde documenten met betrekking tot de samenstelling van de balans- en resultaatposten. Deze documenten hebben wij opgevraagd door middel van een 'accounting manual'. Intern is vervolgens de taakverdeling gemaakt inzake de aan te leveren informatie door de bedrijfsbureaus van de hoofdafdelingen, Middelen & Services en concerncontrol binnen uw organisatie.

Ten aanzien van de opgeleverde informatie (specificaties, onderbouwingen, aansluitingen, cijferanalyses etc.) wordt opgemerkt dat deze niet conform het 'accounting manual' zijn aangeleverd. Met betrekking tot balansposten zoals overige en overlopende vorderingen en 'schulden', 'voorzieningen', 'materiële vaste activa', 'reserves', hebben wij veel aanvullende informatie (achteraf) ter onderbouwing op moeten vragen evenals de aansluiting tussen de baten met subadministraties. Dit heeft tot aanvullende werkzaamheden geleid van uw medewerkers én ons controleteam.

Belangrijk is dat de taken en verantwoordelijkheden inzake de totstandkoming van en de interne controle van de jaarrekening beter belegd moeten worden. Op basis van onze ervaringen bij zowel het jaarrekeningtraject 2009 en 2010 stellen wij vast dat het management zich niet voldoende verantwoordelijk voelt voor de informatie betreffende de eigen (hoofd)afdeling, zoals met name bij de onderbouwing van voorzieningen en analyses van overlopende activa en passiva. Daarnaast is van belang dat de vanuit de (hoofd)afdelingen aangeleverde informatie wordt onderworpen aan een kritische toets door de afdeling Middelen & Services en concerncontrol. Met betrekking tot het jaarrekeningtraject 2010 hebben wij wederom vastgesteld dat met name de interne controle van de jaarrekening nog onvoldoende belegd was. Belangrijke aandachtspunten hierbij zijn de interne controle op de toereikendheid van de onderbouwing met onderliggende documentatie voor wat betreft de in te stellen voorzieningen, de nog op te nemen overlopende posten en memoriaalboekingen.

De efficiency van de samenstelling en analyse van de jaarrekening door de gemeente alsmede de door ons uit te voeren controlewerkzaamheden kan sterk worden bevorderd indien voorafgaand aan de controle intern afsluitende controlewerkzaamheden hebben plaatsgevonden met betrekking tot de jaarrekening en de beschikbare controle informatie/balansdossiers. Wij adviseren u om in het vierde kwartaal voorafgaande aan de jaarafsluiting een zogenaamde “hard close” uit te voeren. Daarbij worden alle belangrijke balans- en resultaatposten geanalyseerd en aangesloten met subadministraties en verschillen uitgezocht. Bij de samenstelling en (interne) controle van de jaarrekening kan hier voor een belangrijk deel op worden gesteund, waardoor het jaarrekeningtraject sneller en efficiënter kan verlopen.

SISA bijlage

Daarnaast hebben wij voor wat betreft de uitvoering van de regeling SISA de nodige ondersteuning geboden aan uw medewerkers om tot een oordeel te kunnen komen over de rechtmatige totstandkoming van de lasten en baten zoals opgenomen in de SISA verantwoording, alsmede bij de samenstelling van de Sisa-bijlage. Zowel het proces als de controle is ten opzichte van 2009 sterk verbeterd.

Het proces voor de aanlevering van de SISA-regelingen van de hoofdafdelingen Stadszaken, Wijkzaken en VVH is qua aanlevering verbeterd ten opzichte van vorig jaar. Voor de SISA-regelingen van de hoofdafdeling Sociale Zaken is de totstandkoming moeizaam gelopen. Op basis van een door ons uitgevoerde quick-scan d.d. 2 maart 2011 op het SISA opleverdossier is vroegtijdig aangegeven welke additionele stukken nog moesten worden aangeleverd voor de controle. Bij aanvang van onze controle was niet alle opgevraagde documentatie aanwezig. Dit wordt met name veroorzaakt doordat de gemeente Haarlem voor onderbouwingen afhankelijk is van aanlevering door derden (w.o. Paswerk en het NOVA College). Een en ander heeft tot additionele werkzaamheden voor ons geleid. Wij adviseren u om in het vervolg vroegtijdig afspraken te maken met deze instellingen te maken ten aanzien de op te leveren (gecertificeerde) verantwoordingsinformatie.

4.2 Getrouwheid

In deze paragraaf geven wij de belangrijkste bevindingen en aanbevelingen weer naar aanleiding van onze controle op het gebied van de getrouwheid.

4.2.1 Materiële vaste activa

Subadministratie objecten

Wij hebben geconstateerd dat bij de gemeente Haarlem een adequate geactualiseerde subadministratie ontbreekt voor de objectenregistratie van de vaste activa. Daarnaast hebben wij vastgesteld dat intern onvoldoende periodiek het bestaan van de betreffende alsmede de juistheid van de waardering activa wordt vastgesteld.

Het risico bestaat dat activa zijn gewaardeerd die niet meer aanwezig zijn binnen de gemeente dan wel dat activa tegen een te hoge boekwaarde zijn gewaardeerd.

Wij adviseren u de registratie van de objecten aan te scherpen en in 2011 de activa staat nader te analyseren op het bestaan van de vaste activa en de juiste waardering (historische kostprijs verminderd met de afschrijvingen dan wel lagere marktwaarde).

Voorziening activabedrijf

In 2009 heeft een afwaardering plaatsgevonden op de, voor verkoop aangehouden, materiële vaste activa, VMBO school (€ 1,25 miljoen), gronden Land in Zicht (€ 1,222 miljoen) en sportpark Pim Mullier (€ 0,325 miljoen), in totaal € 2,772 miljoen. De waardevermindering heeft betrekking op de rentelasten als gevolg van de vertraagde realisatie van de opbrengsten uit verkoop van het betreffende pand, de betreffende gronden en overige opbrengsten. In 2010 is de waardevermindering gecorrigeerd voor het rente effect. Dit resulteert in een vrijval van de voorziening met € 451.565 ten gunste van de rentebaten in de rekening van baten en lasten. In de rekening van baten en lasten zijn daarnaast de kapitaallasten op deze eigendommen als last opgenomen.

4.2.2 Financiële vaste activa

In 2010 is in het kader van de ontwikkeling van de Schoteroog een lening verstrekt van € 1,9 miljoen (rente 2,5%) aan de (mede)ontwikkelaar.

Het verstrekken van een lening aan een private partij is de bevoegdheid van het college, nadat deze vastgesteld heeft dat het publieke belang daarmee is gediend.

In dit geval heeft het college geoordeeld dat met het verstrekken van de lening het publieke belang is gediend. De voortgang van het project is met het verstrekken van de lening geborgd, terwijl daarnaast voldoende waarborgen in de vorm van garanties zijn verstrekt door de geldnemer.

Het besluit om de lening te verstrekken is door het college ter kennisname gestuurd aan de commissie Bestuur.

In het kader van het beperken van de risico's, adviseren wij periodiek (financiële) informatie te verzamelen om vast te stellen of geldnemer aan haar verplichtingen ten aanzien van de lening kan blijven voldoen.

4.2.3 Onderhanden werk

Onder onderhanden werk is per 31 december 2010 een bedrag verantwoord van € 17.106.000 wegens voorschotten t.b.v. de aanschaf/verbouw Zijlpoort.

Naast deze betaalde voorschotten is onder 'overige vorderingen' een bedrag opgenomen van € 2,6 miljoen. Deze vordering (oorspronkelijk € 3.230.00) betreft een onverschuldigde betaling, die is omgezet in een rentedragende vordering. Ter voldoening van de vordering is overeengekomen dat ingaande 2010 de huurpenningen op het Zijlpoortcomplex de gemeente toekomen (pandrecht op huurpenningen). De vordering is met de inning van huurpenningen in 2010 gedaald met € 0,6 miljoen. Van de oorspronkelijke vordering zal € 2,2 miljoen met de restant termijnen worden verrekend.

Bij het niet doorgaan van het project of het niet kunnen voldoen van de ontwikkelaar aan de overeenkomst loopt de gemeente een risico met betrekking tot de genoemde voorschotten en vorderingen.

Zoals toegelicht in de toelichting op de balanspost 'overige vorderingen' (5.4.) heeft de gemeente voor de vordering ad € 2,6 miljoen een voorziening dubieuze debiteuren gevormd van € 2,2 miljoen. Indien de ontwikkelaar volgens overeenkomst haar verplichtingen nakomt zal deze voorziening weer vrij kunnen vallen. Vanwege het pandrecht op de huurpenningen is voor het verschil tussen € 2,6 miljoen en € 2,2 miljoen, zijnde € 0,4 miljoen geen voorziening getroffen (huur 1 januari tot 1 augustus - verwachte datum start bouw).

Zoals toegelicht in de toelichting op de balanspost 'onderhanden werk' (4.2) schat de gemeente het financiële risico indien de projectontwikkelaar de verplichtingen niet kan nakomen op maximaal € 7,2 miljoen. Het risico dat dit zich zal voordoen schat de gemeente op op basis van de gebruikelijk impact/kans-analyse op € 3,6 miljoen.

Het maximale risico van € 7,2 miljoen is bepaald ter grootte van het verschil tussen de voorschotbetalingen (€ 17,1 miljoen) aan de projectontwikkelaar en de door de projectontwikkelaar betaalde aankoopbedragen voor de grond en de gebouwen (€ 9,9 miljoen).

Naast de toelichting op de balanspost 'onderhanden werk' is het betreffende risico in de paragraaf weerstandsvermogen (3.2) van het jaarverslag opgenomen onder de 10 grootste risico's.

In de controleverklaring hebben wij een onverplichte toelichtende paragraaf opgenomen. In deze paragraaf vestigen wij uw aandacht op de toelichting op de balansposten 'onderhanden werk' (4.2) en 'overige vorderingen' (5.4), waar in de toelichting de risico's en de onderbouwing van de getroffen voorziening inzake de (financiële) risico's met betrekking tot de voorschotbetalingen aan de ontwikkelaar van het oude postkantoor (Zijlpoort) nader zijn uiteengezet. Deze situatie doet geen afbreuk aan ons oordeel.

4.2.4 Grondexploitatie

De boekwaarde grondexploitatie in de jaarrekening ultimo 2010 bedraagt € 15,6 miljoen (ultimo 2009 € 22,9 miljoen) en is als volgt opgebouwd.

	€
Niet in exploitatie genomen bouwgronden	6.564
In exploitatie genomen bouwgronden	17.440
Af: Voorziening (toekomstige) verliezen	(8.391)
	<u>15.613</u>

De resultaten op de grondexploitatie over 2010 bedragen € 2,412 miljoen negatief en zijn rechtstreeks verrekend met de Reserve grondexploitatie. De reserve kent als gevolg van deze verwerking het volgende verloop:

Stand reserve 1 januari 2010	2.477
Onttrekking negatieve resultaat 2010	(2.327)
Stand reserve 31 december 2010	<u>150</u>

Voor een specificatie van het negatieve resultaat 2010 ad € 2,327 miljoen verwijzen wij naar paragraaf 3.7.1 van het jaarverslag.

Hierna gaan wij nader in op het onderhanden werk van de grondexploitaties.

Niet in exploitatie genomen bouwgronden

Onder de voorraden in de balans zijn voor een bedrag van € 6,6 miljoen de niet in exploitatie genomen bouwgronden opgenomen. Voor het complex Houtmarkt 7 (Fietsz'n fabriek) met een boekwaarde ultimo 2010 van € 5,11 miljoen, is een voorziening getroffen van € 1,69 miljoen. Van het complex Recreatiegebied Haarlem Noord met een boekwaarde van € 1,1 miljoen (2009 € 1,0 miljoen), is inmiddels bekend dat deze grond niet in exploitatie zal worden genomen. In deze situatie dient de verantwoording onder de materiële vaste activa plaats te vinden en zal de waardering tegen boekwaarde dan wel lagere marktwaarde plaats dienen te vinden. Hierbij dient tevens de in het verleden geactiveerde rente in ogenschouw genomen te worden. Ook voor andere gronden binnen deze categorie (Volkstuinen en de Leidsevaart 362) kan dit van toepassing zijn.

Wij adviseren u het College de waardering van niet in exploitatie genomen bouwgronden in 2011 nader te laten analyseren en waar nodig de verantwoordingswijze en waardering van de boekwaarde te herzien.

In exploitatie genomen bouwgronden

Voor alle in exploitatie genomen gronden is voorzover er sprake is van verwachte verliezen, een voorziening getroffen (Fuca Stadsdelen € 1,770 miljoen, Oostpoort III/Stadion € 2,062 miljoen, Badmintonpad € 2,202 miljoen en Deli-terrein € 0,672 miljoen). Voor de overige complexen worden vooralsnog - op basis geactualiseerde prognose MPG 2011 - positieve of sluitende exploitaties verwacht.

Bij de actualisatie is rekening gehouden met de gevolgen van de economische recessie door aanpassingen van looptijd, opbrengsten en kostencalculaties.

De (verdere) ontwikkeling van de verschillende programma's en daarbinnen de verschillende grondexploitaties wordt mede als gevolg van de economische omstandigheden gekenmerkt door toenemende onzekerheden. Onzekerheden bestaan ten aanzien van kosten, opbrengsten en looptijd (en daarmee de rentekosten) en lopen uiteen van het niet (volledig) nakomen van (afname)contracten, inschatting van het moment van realisatie van opbrengsten, kostentoeename etc. De ontwikkelingen zijn in de bijstelling van de exploitatie (MPG 2011) door planeconomie naar de best bestaande inzichten verwerkt en met ons besproken.

4.2.5 Vlottende activa

Afwikkeling oude posten

Onder de post vlottende activa zijn per 31 december 2010 een aantal vorderingen opgenomen uit 2009 en eerder. De vorderingen hebben betrekking op nog te verrekenen bedragen inzake 2008 en 2009 met de zorgaanbieders van de WMO voorzieningen (totaal € 552.000).-

Bij het opmaken van de jaarrekening 2010 heeft de gemeente als uitgangspunt genomen dat deze post volledig zal worden geïnd. Onderhandelingen met de zorgaanbieders zijn inmiddels gestart.

Vanwege de onduidelijkheid over de uitkomsten van deze onderhandelingen en gezien de ouderdom, hebben wij € 550.000 als onzekerheid meegenomen bij onze foutenevaluatie in het kader van de getrouwheid en rechtmatigheid.

Wij adviseren om de vorderingen met prioriteit in rekening te brengen en in te vorderen.

Wwb 2008 € 710.000

In de SISA verantwoording over 2008 inzake het WWB werkdeel zijn onder meer uitgaven verantwoord inzake loonkosten subsidies ID-banen. De uitvoering van de ID-banen heeft plaatsgevonden door derden instellingen in de stad. Met betrekking tot een deel van de uitgaven (€ 710.000) was sprake van een onzekerheid met betrekking tot de rechtmatige besteding van deze loonkostensubsidies. Deze onzekerheid was het gevolg van het feit dat de gemeente nog niet van alle instellingen de eindverantwoording had ontvangen voorzien van een accountantscontrole en daarmee de bevestiging dat de in het betreffende jaar verrichte betalingen rechtmatig zijn geweest.

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid stelt dat de gemeente de rechtmatigheid niet kan aantonen omdat de relevante verantwoordingsinformatie niet beschikbaar is en daarmee dat deze uitgaven gelden als onrechtmatige uitgaven, waarop artikel 70, eerste lid, WWB is toegepast, zijnde terugvordering van deze uitkering ter hoogte van het niet of onrechtmatig bestede deel.

De gemeente Haarlem heeft bezwaar gemaakt tegen deze terugvordering en heeft deze post als nog te ontvangen van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in de jaarrekening 2010 opgenomen. In de bezwaarprocedure is de gemeente in het ongelijk gesteld. De gemeente is vervolgens in beroep gegaan. Deze procedures is onderhanden.

In de jaarrekening in de toelichting op de balans heeft de gemeente de onzekerheid inzake de inbaarheid van deze post nader toegelicht.

Vordering VRK € 436.000

In de jaarrekening is een vordering opgenomen op de Veiligheidsregio Kennemerland ad € 436.000 inzake afwikkeling BTW 2005 tot en met 2007.

In verband met een onderzoek van de belastingdienst bij de gemeente Haarlem zijn over de jaren 2005 t/m 2007 herzieningsbeschikkingen ontvangen inzake de BTW. Hiervan heeft een deel betrekking op de rechtsvoorganger van de Veiligheidsregio Kennemerland, de HDK. Op grond hiervan heeft de gemeente een vordering ingediend bij de Veiligheidsregio Kennemerland.

Aan ons is meegedeeld dat de vordering door de VRK wordt betwist doordat deze post niet in de ontvlechttingsbalans was opgenomen.

Momenteel vindt een nader onderzoek plaats door een derde partij.

In de jaarrekening in de toelichting op de balans heeft de gemeente de onzekerheid inzake de inbaarheid van deze post nader toegelicht.

4.2.6 Liquide middelen***Bevoegdheden standaardbankverklaring***

Voor onze controle wordt jaarlijks door uw gemeente een standaardbankverklaring opgevraagd waarin naast de stand van de r/c verhoudingen, de faciliteiten, gestelde zekerheden tevens wordt vermeld wie bevoegd zijn tot het verrichten van betalingen. Wij hebben opgemerkt dat in de standaardbankverklaring van de BNG en de ING medewerkers zijn vermeld die inmiddels niet meer werkzaam zijn bij uw gemeente en/of bij de afdeling Middelen & Services.

Wij adviseren u de bevoegdheden bij de bank aan te passen om te voorkomen dat ongewenste betalingen worden verricht.

Overzicht rekening-courantverhoudingen standaardbankverklaringen

Wij hebben opgemerkt dat in de standaardbankverklaring van de BNG twee rekeningen zijn opgenomen, die niet in de financiële administratie van de gemeente Haarlem zijn opgenomen. Het betreffen twee (voormalige) bankrekeningen van de Veiligheidsregio Kennemerland (VrK).

Deze twee bankrekeningen zijn overgedragen aan VrK. Formele afwikkeling bij de BNG dienst nog plaats te vinden.

Daarnaast hebben wij vastgesteld dat in de standaardbankverklaring van de ING twee rekeningen zijn opgenomen, die niet in de financiële administratie van de gemeente Haarlem zijn opgenomen. Het betreffen de volgende twee bankrekeningen 28910 Gemeente Haarlem en 122698 Hoofd Afdeling Burgelijke Stand Bev. en Mil. Zaken Gem. secr.

Ons is medegedeeld dat deze twee bankrekeningen niet meer in gebruik zijn bij de gemeente. Met ING vindt overleg plaats over formele afwikkeling van deze twee bankrekeningen.

Kredietfaciliteiten

Uit de standaardbankverklaring van de ING blijkt dat de gemeente een aantal zekerheden heeft gesteld. Deze zijn niet in de jaarrekening 2010 opgenomen:

- Er is een faciliteit rekening-courantkrediet van € 1,2 miljoen bij de ING;
- Verder zijn er twee zekerheden gesteld, te weten:
 - Care2Move Kennemerland BV; Verpanding (vorderings) rechten uit overeenkomst Vogelesang, W.K. en Vogelesang-Stöve C.V.; Verpanding bedrijfsuitrusting, voorraden en boekvorderingen.

Ons is medegedeeld dat momenteel in onderzoek is in hoeverre deze gestelde zekerheden momenteel nog van toepassing zijn.

4.2.7 Reserves

Nota reserves en voorzieningen

De nota reserves en voorzieningen dateert uit begin 2008. Het collegevoorstel 'actualisatie reserves' is ter informatie aan de commissie Bestuur gestuurd.

De voorstellen van het college zullen bij de vaststelling van de jaarrekening aan de raad worden voorgelegd en met begrotingswijziging in 2011 worden verwerkt.

De actualisatie van de reserves is toegelicht in bijlage 5.6 van het jaarverslag. De voorgesteld vrijval van reserves in 2011 is toegelicht in paragraaf 1.3 van het jaarverslag.

4.2.8 Voorzieningen

Naleving Besluit, Begroting en Verantwoording

Wij hebben geconstateerd dat de door ons ontvangen concept jaarrekening niet op alle aspecten voldeed aan Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Bijvoorbeeld ten aanzien van de verwerking van voorzieningen en investeringsprojecten (activering van onderhoudskosten) hebben wij diverse afwijkingen geconstateerd. De geconstateerde afwijkingen zijn veroorzaakt doordat in de ambtelijke voorbereiding van voorstellen op onderdelen onvoldoende rekening is gehouden met de geldende verslaggevingrichtlijnen. Dit wordt veroorzaakt doordat toetsing aan het BBV nog onvoldoende is ingebed in de werkprocessen op de afdeling concerncontrol en Financiën. In de definitieve jaarrekening 2010 zijn vorengenoemde correcties uiteindelijk verwerkt.

Het is van belang dat bij de totstandkoming van Raadsvoorstellen met financiële consequenties meer aandacht wordt besteed aan de juiste toepassing van de BBV. Wij adviseren u de toetsing aan het Besluit Begroting en Verantwoording in te bedden in de bestaande werkprocessen.

Voorziening sanering asbest depot Frans Hals Museum € 1.531.000

De voorziening bedraagt per 31 december 2010 € 1.531.000 (per 31 december 2009 € 429.000). Met raadsvoorstel 2009/144187 is door uw Raad een krediet beschikbaar gesteld ad € 2,5 miljoen voor de asbestsanering van het Frans Hals Museum. De dekking van dit krediet vindt - conform besluitvorming - plaats vanuit het investeringsplan 2009 - 2014 € 1,9 miljoen (IP-nummer FH.11) en vanuit de gevormde voorziening van oorspronkelijk € 0,6 miljoen.

Intern heeft een nadere analyse plaatsgevonden van de kosten van de te verrichten werkzaamheden in relatie tot de geldende verslaggevingregels. Volgens de geldende verslaggevingregels kunnen onderhoudskosten en saneringskosten niet geactiveerd worden. Op basis hiervan is in 2010 € 1.840.000 aanvullend aan de voorziening gedoteerd. In 2010 is € 738.000 onttrokken aan de voorziening.

Voorziening bovenformatieven en wachtgelden € 3.168.000

In de jaarrekening is voor de salarislasten van personen die geen reguliere werkzaamheden meer verrichten c.q. de boventalligen en de aanvullende lasten als gevolg van vervroegde uittreding een voorziening gevormd ad € 3,2 miljoen per 31 december 2010 (2009: € 3,8 miljoen). De dotatie in 2010 bedroeg € 1,4 miljoen. De aanwending in 2010 bedroeg € 2,0 miljoen.

Aan de voorziening ligt een nadere onderbouwing ten grondslag. Bij de schatting van de benodigde omvang van deze voorziening zijn onder meer de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Jaarlijkse bijdrage uit de exploitatie ad € 977.000;
- Beperkte uitstroom van de bovenformatieven 2008;
- Jaarlijkse dekking vanuit de bestemmingsreserve organisatiefricties en overige specifieke projecten tot een bedrag ad € 2,0 miljoen in 2011 afbouwend naar € 150.000 in 2014.

En ten aanzien van de bovenformatieven Middelen en Services:

- Geen uitstroom van bovenformatieven ouder dan 60 jaar;
- Taakstellend budget tot jaarlijkse afname van het aantal bovenformatieven 2010 jonger dan 60 jaar van 25% door bemiddeling en detachering.

Op basis van bovengenoemde uitgangspunten blijkt dat de dotatie en onttrekking aan deze voorziening deels bepaald worden door de dekking van deze kosten zoals opgenomen in de meerjarenbegroting.

Ten behoeve van een goed inzicht in het verloop van deze voorziening adviseren wij u de aanwending van deze voorziening zichtbaar te presenteren. Hierbij is het van belang dat vanuit de salarisadministratie de betreffende kosten maandelijks ten laste van deze voorziening worden verantwoord.

4.2.9 Overlopende passiva

Veiligheidsregio Kennemerland

In de jaarrekening 2010 is per 31 december 2010 een schuld ad € 900.000 verantwoord inzake diverse te verrekenen posten met Veiligheidsregio Kennemerland.

De te verrekenen posten hebben betrekking op af te storten premies Versterkt Ouderdoms Pensioen Brandweer 2009 en 2010, afrekening FLO 2009 en 2010 en naheffingen fiscus storting levensloop over de jaren 2005 tot en met 2007. Het saldo van de te verrekenen posten met VRK is nog niet door de gemeente Haarlem en VRK aan elkaar bevestigd.

Wij benadrukken het belang dat periodiek de onderlinge vorderingen en schulden met de belangrijkste verbonden partijen worden afgestemd.

4.2.10 Huren en pachten

De opbrengsten huren en pachten zijn ten opzichte van 2009 licht gedaald. Wij hebben geconstateerd dat intern geen afsluitende analyse heeft plaatsgevonden in hoeverre voor alle in eigendom zijn panden en gronden huuropbrengsten in rekening zijn gebracht en zijn verantwoord.

Wij adviseren u de procedures nader aan te scherpen ter waarborging van de volledigheid van de opbrengsten. Belangrijke aandachtspunten zijn:

- Volledigheid van het objectenregister;*
- Invoeren van een contractenregistratie;*
- Uitvoeren interne controle op juiste en tijdige actualisatie van de contracten;*
- Uitvoeren maandelijkse interne controle op de aansluiting tussen de opbrengsten volgens de financiële administratie en de subadministratie (Wish2).*

4.3 Rechtmatigheid

Naar aanleiding van onze controlewerkzaamheden met betrekking tot de rechtmatigheid geven wij met betrekking tot de onderstaande aspecten onze belangrijkste overige bevindingen en aanbevelingen weer. Deze hebben betrekking op de interne organisatie van het rechtmatigheidsbeheer, de naleving van het voorwaarden criterium bij de diverse significante processen, de begrotingsrechtmatigheid, het misbruik en oneigenlijk gebruik criterium en de niet financiële beheershandelingen.

4.3.1 Participatiebudget

Participatiebudget - onderdeel re-integratie afspraken inzake BTW

De gemeente Haarlem heeft in het kader van de verrekening van de BTW op re-integratiekosten schriftelijke afspraken met de Belastingdienst gemaakt. Wij hebben voor boekjaar 2010 vastgesteld dat de BTW conform afspraak met de Belastingdienst is verwerkt. De afspraak met de Belastingdienst is echter alleen geldig voor de boekjaren 2009 en 2010. Ten aanzien van boekjaar 2011 zijn (nog) geen afspraken gemaakt met de Belastingdienst.

Wij adviseren u om met de Belastingdienst in overleg te treden inzake de te hanteren BTW-verdeelsleutel voor 2011 en de aankomende jaren.

Participatiebudget - prestatie-indicatoren

Met ingang van boekjaar 2010 moeten er in de SISA bijlage een 7-tal prestatie-indicatoren worden verantwoord. Wij dienen de prestatie-indicatoren te controleren op deugdelijke totstandkoming (zogenaamde D1-controle). De gemeente Haarlem heeft de prestatie-indicatoren ingevuld op basis van een opgave van Dienst Uitvoering Onderwijs (hierna: DUO). Wij hebben de deugdelijke totstandkoming van de prestatie-indicatoren niet kunnen vaststellen. Een D1-controle schrijft voor dat het niet kunnen vaststellen dat de prestatie-indicatoren deugdelijk totstand zijn gekomen, financieel gewogen dient te worden. De bevoorschotting 2010 vanuit het participatiebudget - onderdeel inburgering bedraagt € 3,3 miljoen. De gemeente Haarlem heeft deze onzekerheid adequaat toegelicht in een toelichting op de SISA bijlage. Op basis van deze toelichting hebben wij de onzekerheid niet meegenomen in onze foutenevaluatie.

Participatiebudget - onderdeel inburgering NOVA-College

In de SISA bijlage 2010 is (als onderdeel van de totale bestedingen 2010) een last opgenomen van €738.000 inzake de afrekening van de inburgeringstrajecten met het NOVA-College over boekjaar 2010. De gemeente Haarlem heeft in dit kader een inschatting gemaakt van de te verwachte kosten voor de betreffende inburgeringstrajecten. Bij de berekening van deze inschatting is gebruik gemaakt van een geschat tarief. De gemeente Haarlem heeft deze verantwoordingwijze in een toelichting op de SISA bijlage toegelicht.

4.3.2 Aanvullende subsidie professionalisering peuterspeelzaalwerk

In de jaarrekening zijn lasten verantwoord ad € 220.000 inzake subsidie professionalisering van het peuterspeelzaalwerk 2010. Het betreft verstrekte subsidies over 2010 aan een tweetal instellingen. Naar aanleiding van de interne uitgevoerde verbijzonderde interne controlewerkzaamheden is vastgesteld dat deze lasten niet rechtmatig tot zijn gekomen conform de geldende interne wet- en regelgeving (voorwaardecriterium). De subsidie was reeds verleend door de afdeling alvorens het College van Burgemeesters hiertoe een besluit had genomen. Het College heeft eerst op 1 februari 2011 de subsidie toegekend. De betaling van de subsidie aan de instellingen heeft plaatsgevonden in 2011.

In 2010 heeft de gemeente een aanvullende doeluitkering verkregen in het kader van 'Versterking peuterspeelzaalwerk' via de Algemene Uitkering.

Dit betreft een kwalitatieve afwijking waardoor wij deze post niet in onze foutenevaluatie hebben meegenomen.

4.3.3 Naleving geldende wet- en regelgeving, Europese aanbesteding

In het kader van de naleving van de Europese aanbestedingsregels is intern bij het uitvoeren van de verbijzonderde interne controlewerkzaamheden vastgesteld dat bij de aanschaf van Windows Licenties (totale contractwaarde € 900.000) ten onrechte geen Europese aanbesteding heeft plaatsgevonden.

Wij hebben deze post als fout meegenomen bij onze foutenevaluatie in het kader van de rechtmatigheid.

Momenteel is intern nog onvoldoende geborgd dat bij alle (Europese) aanbestedingen het bureau IAC wordt ingeschakeld. Daarnaast vinden (Europese) aanbestedingen tevens plaats door het Projectmanagementbureau en het Ingenieursbureau. Hierbij wordt het Centraal Inkoopbureau niet geconsulteerd.

Het risico bestaat dat Europese en eigen interne aanbestedingsregels niet worden nageleefd en geen inzicht bestaat in de aangegane verplichtingen, bestaande en expirerende contracten. Daarnaast is de werking van de beheersingsmaatregelen van het proces (Europese) aanbestedingen onvoldoende geborgd.

De professionalisering van inkoop en aanbesteding heeft de aandacht binnen de gemeente. Wij onderschrijven de aanbevelingen gedaan door de medewerkers van de afdeling Kwaliteit en Controle.

4.3.4 WMO eigen bijdrage CAK

De berekening, oplegging en incasso van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage in het kader van de huishoudelijke verzorging wordt door het Centraal Administratie Kantoor (CAK) uitgevoerd. Het CAK verstrekt aan de gemeente een totaaloverzicht waarbij maandelijks afstorting plaatsvindt van de geïncasseerde bijdragen. In de jaarrekening van de gemeente is een eigen bijdrage van € 2,5 miljoen verantwoord. Hiervan is per ultimo 2010 daadwerkelijk € 1,6 miljoen ontvangen van het CAK.

Door het ontbreken van inkomensgegevens, is de door het CAK verstrekte informatie ontoereikend voor de gemeente om de juistheid op persoonsniveau en de volledigheid van de eigen bijdragen als geheel vast te kunnen stellen. Volgens de wetgever is de gemeente hiervoor ook niet verantwoordelijk en beschikt de gemeente vanwege privacyregelgeving niet over de inkomensgegevens. De gemeente heeft de onzekerheid inzake de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen toereikend toegelicht in de toelichting op de programmarekening. Uit dien hoofde is de onzekerheid ten aanzien van de volledigheid van de eigen bijdragen (conform kadernota 2008 Platform rechtmatigheid) door ons niet als controleverschil meegenomen.

4.3.5 Wet openbaarmaking uit Publieke middelen gefinancierde Topinkomens (WOPT)

De gemeente Haarlem heeft in 2010 geen medewerkers waarvan op grond van de WOPT het salaris moet worden vermeld. De vermelding wordt geëist bij een individueel salaris boven € 193.000 (2009: € 188.000) per jaar.

4.3.6 De begrotingsrechtmatigheid

Wij zijn nagegaan of de financiële beheershandelingen tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de door de Raad geautoriseerde begroting. Wij constateren de volgende overschrijdingen op lastenniveau ten opzichte van de gewijzigde begroting:

(in € x 1.000)	Lasten rekening	Lasten begroting na wijziging	Overschrijding lasten
Programma 5	52.154	44.726	7.428
Programma 6	30.779	29.289	1.490
Programma 7	102.940	102.019	831
Programma 8	12.821	11.506	1.315
Programma 9	90.137	85.792	4.345

Deze overschrijdingen ten opzichte van de begrote lasten zijn door het College in de bijlage 5.8 van het jaarverslag toereikend toegelicht.

Naast de in deze bijlage genoemde overschrijdingen merken wij nog het volgende op:

Programma 5

Naast de in het jaarverslag toegelichte afwijkingen revolving funds (€2,8 miljoen) en voorziening asbest sanering Frans Halsmuseum, melden wij nog een overschrijding als gevolg een begrote niet toegestane en dus niet verantwoord herwaardering van de Stadsschouwburg (€ 1.940.000). Deze wordt gecompenseerd door een voordeel op de toevoegingen aan de reserves inzake de herwaardering (€ 2.165.000).

4.3.7 Niet financiële beheershandelingen

Handelingen en beslissingen van niet-financiële aard vallen buiten de scope van de rechtmatigheidcontrole door de accountant. De accountant toetst deze handelingen en beslissingen niet inhoudelijk door gegevensgericht onderzoek. Volstaan wordt in dit kader met het beoordelen van het interne systeem van risicoafwegingen. Binnen dit systeem moeten voorwaarden zijn geschapen om risico's goed te kunnen beoordelen en in de tijd te kunnen volgen.

Wij hebben ons een beeld gevormd over de wijze van totstandkoming van de inventarisatie van de risico's en de getrouwe weergave van de hieruit mogelijk voortvloeiende financiële gevolgen in de paragraaf weerstandsvermogen van het jaarverslag. Daarnaast hebben we gericht geïnformeerd naar de lopende procedures waarbij de gemeente betrokken is, teneinde indicaties te verkrijgen over de eventuele risico's op dit vlak. Op grond hiervan beschikken wij niet over aanwijzingen die een nader onderzoek naar de (financiële) gevolgen noodzakelijk maakt.

4.4 Naleving van de verslaggevingsregels

4.4.1 Inleiding

De jaarrekening en het jaarverslag dienen te worden opgemaakt in overeenstemming met het BBV. Wij stelden vast dat de jaarrekening 2010 van uw gemeente geen materiële afwijkingen vertoont ten opzichte van de voorschriften van het BBV. Daarnaast is door ons nagegaan of het jaarverslag de minimale wettelijke voorgeschreven informatie bevat en of de inhoud van dit verslag geen tegenstrijdigheden bevat met de door ons gecontroleerde jaarrekening. Wij hebben vastgesteld dat de inhoud van het jaarverslag niet strijdig is met de jaarrekening. Onderstaand volgen enkele aanbevelingen om blijvend aan het BBV te voldoen.

4.4.2 Interne toets naleving BBV

Met ingang van 1 januari 2004 is voor gemeenten het Besluit Begroting en Verantwoording van toepassing. Daarnaast zijn deze regels de afgelopen jaren verder aangescherpt. In de door ons ontvangen conceptrapportages hebben wij geconstateerd dat deze niet op alle aspecten voldeden aan dit besluit. Bijvoorbeeld ten aanzien van de verwerking van reserves, voorzieningen en nog te betalen hebben wij diverse afwijkingen geconstateerd. De geconstateerde afwijkingen zijn veroorzaakt doordat in de ambtelijke voorbereiding van voorstellen op onderdelen onvoldoende rekening wordt gehouden met de geldende verslaggevingrichtlijnen.

Dit wordt veroorzaakt doordat toetsing aan het BBV nog onvoldoende is ingebed in de werkprocessen binnen de bedrijfsbureaus, Middelen en Services en concerncontrol.

Wij adviseren u de toetsing aan het Besluit Begroting en Verantwoording in te bedden in de bestaande werkprocessen, zodat een consequente toetsing van begroting- en boekingvoorstellen plaats vindt.

4.5 Single information en Single audit

Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole versie circulaire SISA 2010. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de specifieke uitkeringen geen fouten of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.

In de toelichting op de Sisa-bijlage zijn door de gemeente een aantal onzekerheden toegelicht. Door deze adequate toelichting hebben wij (conform voorschriften van het Rijk) deze onzekerheid niet meegewogen in onze foutenevaluatie. De toegelichte onzekerheden - zie ook de toelichting in bijlage 2 van dit verslag - hebben betrekking op:

- **C3 Brede doeluitkering Sociaal, Integratie en Veiligheid (GSB/SIV)**

Onzekerheid ten aanzien van de prestatie-indicatoren: € 205.485.

Openstaande verplichtingen voor gerealiseerde prestaties/activiteiten BD/SIV.

- **E25 Budget Investerings Ruimtelijke Kwaliteit (BIRK)**

De totale projectuitgaven (dus inclusief eigen uitgaven) zijn niet in de SISA-bijlage verantwoord, maar toegelicht in de toelichting op de SISA-bijlage 2010.

In de SISA-bijlage 2010 is de te verantwoorden indicator qua inhoud gewijzigd ten opzichte van 2009. De gemeente Haarlem heeft in 2009 alsmede 2010 alleen de bestedingen ten laste van de rijksmiddelen verantwoord in de SISA-bijlage. De totale projectuitgaven (dus inclusief eigen uitgaven) zijn niet in de SISA-bijlage verantwoord, maar toegelicht in de toelichting op de SISA-bijlage 2010.

- *E27B Brede doeluitkering Verkeer en Vervoer*

In de toelichting is door de gemeente Haarlem uiteengezet dat er voor een aantal opgegeven projecten geen bestedingen verantwoord zijn vanwege het feit dat deze regelingen wel zijn aanbesteed echter nog niet tot bestedingen in 2010 hebben geleid.

- *G5 Participatiebudget*

De gemeente Haarlem heeft de prestatie-indicatoren ingevuld op basis van een opgave van Dienst Uitvoering Onderwijs (hierna: DUO). Wij hebben de deugdelijke totstandkoming van de prestatie-indicatoren niet kunnen vaststellen.

In de SISA bijlage 2010 is (als onderdeel van de totale bestedingen 2010) een last opgenomen van €738.000 inzake de afrekening van de inburgeringtrajecten met het NOVA-College over boekjaar 2010. De gemeente Haarlem heeft in dit kader een inschatting gemaakt van de te verwachte kosten voor de betreffende inburgeringtrajecten. Bij de berekening van deze inschatting is gebruik gemaakt van een geschat tarief. De gemeente Haarlem heeft deze verantwoordingwijze in een toelichting op de SISA bijlage toegelicht. Op basis van deze toelichting hebben wij de onzekerheid niet meegenomen in onze foutenevaluatie.

Aangezien de gemeente Haarlem de bovenstaande onzekerheden adequaat heeft toegelicht hoeven wij deze onzekerheden niet mee te wegen in onze foutenevaluatie.

In bijlage 2 van dit rapport is de tabel van fouten en onzekerheden opgenomen. De tabel kunt u over laten nemen op het door het Ministerie van BzK verplicht voorgeschreven format 'SISA verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen'. Dit format dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli a.s. elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

4.6 Stand van zaken Groot Stedenbeleid III (GSBIII)

De gemeente Haarlem heeft over de uitvoering van het grotestedenbeleid (GSBII) over de periode 2005 t/m 2009 bij de jaarrekening 2009 de eindverantwoording ingediend. De eindverantwoording vindt - naast verantwoording van de rechtmatige besteding - plaats door verantwoording van de resultaatafspraken over de drie brede doeluitkeringen (BDU Sociaal, Integratie en Veiligheid, BDU Fysiek/ISV-2, BDU Economie).

Inmiddels heeft de gemeente Haarlem in 2010 voor 2 van de 3 brede doeluitkeringen vaststellingsbeschikkingen ontvangen van het Rijk. Het betreft de volgende brede doeluitkeringen:

- BDU Fysiek/ISV2;
- BDU Economie.

Voor de brede doeluitkering Sociaal, Integratie en Veiligheid is de gemeente Haarlem nog in afwachting van de vaststelling van het Rijk. Het Rijk heeft ten aanzien van de vaststelling van deze brede doeluitkering een aantal opmerkingen. De opmerkingen hebben betrekking op het niet realiseren van een aantal prestatie-indicatoren (ten aanzien van Jeugd & Veiligheid en Inburgering). Het Rijk heeft de gemeente de mogelijkheid gegeven om deze prestatie-indicatoren in 2010 of in 2011 alsnog te realiseren. De gemeente Haarlem kiest ervoor om deze indicatoren in 2011 te verantwoorden.

5 Bevindingen in het kader van de bedrijfsvoering

5.1 *Stand van zaken (vastlegging van de) administratieve organisatie en interne beheersing*

Wij hebben geconstateerd dat van alle processen de AO/IB is vastgelegd. Hierbij hebben wij vastgesteld dat alleen bij de in 2010 vastgestelde procesbeschrijvingen inzicht wordt gegeven in de belangrijkste risico's in het proces en de getroffen beheersmaatregelen en in het kader van zowel getrouwheid als rechtmatigheid.

Een overzicht van alle processen met daarin opgenomen een schema voor de actualisatie van de procesbeschrijvingen is in de gemeente Haarlem nog niet beschikbaar

Wij adviseren u om een totaaloverzicht op te stellen van alle te onderkennen processen met daarin aangegeven de status van de procesbeschrijvingen, informatievoorziening en risicoanalyses. Aan de hand van dit overzicht kan de actualisatie van de procesbeschrijvingen, mede op basis van een uitgevoerde risico-analyse, worden gepland. Daarmee wordt geborgd dat de administratieve organisatie actueel blijft en voldoende waarborgen biedt om de gemeente Haarlem in control te laten blijven.

5.2 *Ons beeld van de administratieve organisatie/(verbijzonderde) interne controle*

Om u een inzicht te verschaffen in de kwaliteit van de administratieve organisatie van de gemeente Haarlem hebben wij de belangrijkste (significante) processen van de gemeente aan de hand van een aantal criteria beoordeeld en vergeleken met de norm:

- Is het proces beschreven?
- Is de opzet van het proces toereikend?
- Werkt het proces ook daadwerkelijk conform de beschreven opzet?
- Is het proces onderdeel van (verbijzonderde) interne controle?
- Is de interne controle voldoende met betrekking tot getrouwheid en rechtmatigheid?
- Is de managementinformatie uit het proces betrouwbaar en toereikend?
- Zijn voldoende beheersmaatregelen genomen in de applicaties waarvan het proces gebruik maakt?
- Hebben wij vanuit de externe controle bevindingen rondom dit proces?

De beoordeling van de significante processen voor het dienstjaar 2010 heeft geresulteerd in de volgende tabel. Waar naar onze mening de processen verbeterd zijn ten opzichte van 2009 hebben wij dit door middel van een '+' aangegeven en waar de interne beheersing ons inziens minder goed is dan voorgaande jaren hebben wij dit door middel van een '-/-' aangegeven in de tabel.

	Onvoldoende	Voldoende	Ruim voldoende
Tussentijdse afsluitprocedures			
Begrotingswijzigingen			
Personeel en salarissen			
Tijdschrijven			
Inkoop en aanbesteding			
Projectbeheer en -control			
Kredietbeheer			
Treasury			
Betalingsverkeer			
Belastingen en heffingen			+
Bouwvergunningen			
Burgerzaken			
Parkeervergunningen			
Parkeergelden			
Huren en pachten			-/-
Grondexploitatie			
Uitkeringen (SOZA)			+
WMO			
Subsidies			

Onvoldoende	Opzet, bestaan en werking van het proces is op dit moment onvoldoende
Matig	Opzet proces is voldoende, bestaan en werking op dit moment onvoldoende
Matig/Voldoende	Opzet en bestaan proces voldoende, werking proces onvoldoende
Voldoende	Opzet, bestaan en werking voldoende, verbeteringen zijn mogelijk
Ruim voldoende	Opzet, bestaan en werking voldoen aan de daaraan te stellen eisen

Uit de tabel blijkt dat wij in 2010 de kwaliteit van de AO/IB '(voorzover van belang in het kader van onze controle van de jaarrekening 2010) als beter hebben gekwalificeerd voor de processen 'belastingen en heffingen' (maandelijkse informatievoorziening door Cosensus) en 'uitkeringen' (verbetering van IC en VIC werkzaamheden). Als minder gekwalificeerd ten opzichte van 2009 hebben wij het proces huren en pachten. Dit wordt deels veroorzaakt doordat het proces nog geen onderdeel is geweest van (verbijzonderde) interne controle en een geactualiseerde beschrijving van het proces ontbreekt.

Zowel uit de intern uitgevoerde verbijzonderde interne controlewerkzaamheden als de door ons verrichte controlewerkzaamheden blijkt dat de werking van de AO/IB (de naleving van de intern en extern vastgestelde procedures voor met name de processen inkoop en aanbesteding, projectbeheer, kredietbeheer, parkeergelden, huren en pachten, grondexploitatie en subsidies verder verbeterd moet worden.

De opzet van de processen 'afsluitprocedures' is ten opzichte van vorig jaar verder verbeterd. Dit met name doordat meer ervaring is opgedaan met het uitvoeren van afsluitprocedures alsmede de tijdigheid van de procedures. Doordat de additionele beheersmaatregelen nog niet volledig zichtbaar worden vastgelegd hebben wij vooralsnog het bestaan en de werking van de AO als onvoldoende gekwalificeerd.

6 Informatie uit hoofde van onze functie als controlerend accountant

In onderstaand schema hebben wij een aantal onderwerpen opgenomen die u als gemeenteraad behulpzaam kunnen zijn bij het invullen van uw controlerende rol.

Aandachtsgebied	Mededeling
Algemeen aanvaarde controlestandaarden De jaarrekening is opgesteld onder de verantwoordelijkheid van het College. Onze controle is verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden, waaronder het Besluit Accountantscontrole Provincies en gemeenten. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang bevat. Onderdeel van onze controle is het uitvoeren van een evaluatie van de relevante interne beheersingsmaatregelen teneinde de mate en diepgang van onze controlewerkzaamheden te plannen.	Bij de jaarrekening 2010 hebben wij d.d. een controleverklaring - gedateerd 26 april 2011 afgegeven op het gebied van de getrouwheid en de rechtmatigheid
Belangrijke verslaggevingsgrondslagen Wij beoordelen de keuze van en wijzigingen in belangrijke verslaggevingsgrondslagen en controleren de toepassing van nieuwe verslaggevingsstandaarden.	Er hebben zich in 2010 geen belangrijke wijzigingen voorgedaan in de gehanteerde verslaggevingsgrondslagen.
Beoordelingen en schattingen van het management Voor het opstellen van de jaarrekening moeten vaak schattingen worden gemaakt. Bepaalde schattingen zijn van bijzonder belang door hun invloed op de jaarrekening en de waarschijnlijkheid dat toekomstige gebeurtenissen significant afwijken van de verwachtingen van het management.	Wij stellen vast of het College is geïnformeerd over de door het management gehanteerde werkwijze bij het maken van schattingen die van bijzonder belang zijn voor de jaarrekening. Tevens rapporteren wij omtrent ons oordeel over de aanvaardbaarheid van die schattingen. Wij onderschrijven de schattingen en de wijze waarop deze worden gemaakt door het management.

Aandachtsgebied	Mededeling
Controleverschillen Wij informeren het College omtrent de controleverschillen (gecorrigeerd of niet) die wij tijdens onze controle hebben vastgesteld en die naar ons oordeel individueel dan wel gezamenlijk een belangrijke invloed hebben op de financiële verslaggeving door de gemeenschappelijke Regeling. Wij informeren het College eveneens omtrent niet gecorrigeerde controleverschillen waarvan het management heeft aangegeven dat zij van oordeel is dat deze zowel individueel als gezamenlijk niet materieel zijn voor de jaarrekening als geheel.	In bijlage 1 zijn de resterende controleverschillen opgenomen geconstateerd tijdens onze controle
Onze mening over de gehanteerde waarderingsgrondslagen en naleving van wettelijke bepalingen en richtlijnen voor de financiële verslaggeving Wij bespreken met het management de kwaliteit, en niet alleen de aanvaardbaarheid, van de gehanteerde waarderingsgrondslagen, de consistente toepassing daarvan alsmede de duidelijkheid en volledigheid van de jaarverslaggeving. In deze bespreking komen tevens zaken aan de orde die een significante invloed hebben op de kwaliteit van de jaarverslaggeving, zoals: – nieuwe of gewijzigde waarderingsgrondslagen; – schattingen, beoordelingen en onzekerheden; – bijzondere transacties; – waarderingsgrondslagen met betrekking tot significante jaarrekeningposten, inclusief het tijdstip waarop transacties plaatsvinden en de periode waarin die worden verantwoord.	Naar onze mening zijn de door het management gekozen waarderingsgrondslagen aanvaardbaar en consistent toegepast met betrekking tot de significante jaarrekeningposten en bijzondere transacties. Dit geldt tevens voor het tijdstip waarop die transacties hebben plaatsgevonden, de periode waarin zij zijn verantwoord en de desbetreffende toelichtingen in de jaarrekening.

Aandachtsgebied	Mededeling
Discussies met het management omtrent belangrijke alternatieve verwerkingswijzen	Hier is geen sprake van geweest in het kader van de controle van de jaarrekening 2010
Verslaggeving omtrent belangrijke ongebruikelijke transacties en controversiële aangelegenheden of nieuwe ontwikkelingen	Wij stellen vast of het College is geïnformeerd over de gehanteerde werkwijze met betrekking tot de verslaglegging omtrent belangrijke ongebruikelijke transacties en de gevolgen van de verwerking van belangrijke controversiële aangelegenheden of nieuwe ontwikkelingen, waarvoor geen gezaghebbende regelgeving of algemeen aanvaarde grondslagen bestaan. Zo kunnen zich bijvoorbeeld belangrijke verslaggevingsvraagstukken voordoen op het gebied van de verantwoording van opbrengsten, offbalance financiering en de verwerking in de jaarrekening van deelnemingen. Van bovenstaande aandachtspunten is over 2010 geen sprake geweest.
Werking van de interne beheersingsmaatregelen (waaronder de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking) Artikel 2:393 lid 4 Burgerlijk Wetboek vereist dat de accountant in het kader van de controle van de jaarrekening verslag uitbrengt omtrent zijn bevindingen met betrekking tot de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Onze controle was niet primair gericht op het doen van een uitspraak omtrent de continuïteit en betrouwbaarheid van (delen van) de geautomatiseerde gegevensverwerking en wij hebben daartoe ook geen opdracht van het management ontvangen.	De jaarrekeningcontrole heeft geen tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht.

Aandachtsgebied	Mededeling
Verschillen van inzicht met het management over administratieve en verslaggevingskwesaties	Er waren geen verschillen van inzicht met het management over de waarderingsgrondslagen, de financiële administratie, de verslaggeving of onze controlewerkzaamheden.
Volledigheid verplichtingen, claims, risico's en garanties De gemeente Haarlem gaat gedurende een boekjaar tal van transacties aan. Het overgrote deel van deze transacties hebben hun weerslag in de financiële administratie. Een deel van de door uw organisatie in 2010 aangegane transacties heeft geen weerslag in de financiële administratie over 2010 terwijl hieruit wel financiële consequenties kunnen volgen. Als voorbeeld in dit kader noemen wij afgesloten contracten en aansprakelijkheidsstellingen.	Aangezien wij als accountant niet in staat zijn vast te stellen dat alle niet uit de administratie blijvende relevante verplichtingen, risico's en garanties volledig en juist in de jaarrekening zijn verwerkt, hebben wij het College gevraagd schriftelijk te bevestigen dat bij het opmaken van de jaarrekening alle relevante (en bekende) feiten en omstandigheden zijn betrokken. Wij hebben deze bevestiging d.d. 26 april 2011 ontvangen.
Overige informatie in documenten die de gecontroleerde jaarrekening bevatten	Uit hoofde van onze wettelijke controletoek hebben wij alleen de jaarrekening gecontroleerd. Het jaarverslag is door ons beoordeeld op mogelijke tegenstrijdigheden met de jaarrekening.
Materiële fouten, fraudes en illegale handelingen	Hoewel hier niet specifiek op gericht, hebben onze controlewerkzaamheden het afgelopen jaar geen materiële fouten, fraudes of andere illegale handelingen, uitgevoerd door de directeur, het management of andere werknemers, aan het licht gebracht.
Overleg met andere accountants/deskundigen	In het afgelopen jaar heeft geen overleg hoeven plaats te vinden met andere accountants/deskundigen.

Aandachtsgebied	Mededeling
Moeilijkheden in de uitvoering van de controle	Er hebben zich geen omstandigheden voorgedaan die de uitvoering van onze controle in belangrijke mate hebben bemoeilijkt.
Fraudes en illegale handelingen	Hoewel hier niet specifiek op gericht, hebben onze controlewerkzaamheden het afgelopen jaar geen fraudes of andere illegale handelingen, uitgevoerd door het management of andere werknemers, aan het licht gebracht.
Onze onafhankelijkheid Onafhankelijkheid is naast deskundigheid een van de pijlers van onze beroepsuitoefening. Wij hechten aan onze reputatie op het gebied van deskundigheid en onafhankelijkheid. Wij kennen een groot aantal maatregelen, vastgelegd in een continu geactualiseerde database, die de onafhankelijkheid dienen te waarborgen. Periodiek wordt de naleving van interne en externe onafhankelijkheidsvoorschriften beoordeeld, bijvoorbeeld ten aanzien van potentieel conflicterende diensten en de financiële onafhankelijkheid. Onze professionals moeten jaarlijks hun onafhankelijkheid bevestigen.	Wij voldoen op alle punten aan de onafhankelijkheidsregelgeving die op ons van toepassing is.

Bijlagen

Bijlage 1 bij brief d.d. 26 april 2011

Overzicht ongecorrigeerde controleverschillen jaarrekening 2010

Tijdens de uitvoering van onze controlewerkzaamheden worden verschillen verzameld tussen de in de jaarrekening verantwoorde bedragen en de bedragen die naar onze mening zouden moeten worden verantwoord bij juiste toepassing van de relevante grondslagen voor de financiële verslaglegging. Onderstaand is een overzicht gegeven van deze ongecorrigeerde verschillen voor zover deze hoger zijn dan de overeengekomen rapporteringstolerantie.

Controleverschillen in het kader van de getrouwheid en rechtmatigheid (bedragen * € 1.000)

	Fouten	Onzekerheid
Vorderingen zorgaanbieders (4.2.5)		550
Totaal controleverschillen in kader van getrouwheid		550
	Fouten	Onzekerheid
Vorderingen zorgaanbieders (4.2.5)		550
Windows-licenties (4.3.3)	900	
Totaal controleverschillen in kader van rechtmatigheid	900	550

Bijlage 2 bij brief d.d. 26 april 2011

SISA Bijlage:

Nummer specifieke uitkering conform SiSa-bijlage 2010	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
A1	Verzameluitkering Justitie	Geen		Geen bevindingen
B2	(ex) Zorgwet voorwaardelijke vergunning tot verblijf (VVTV)	Geen		Geen bevindingen
C2	Verzameluitkering WWI	Geen		Geen bevindingen
C3	Brede doeluitkering Sociaal, Integratie en Veiligheid (GSB/SIV)	Geen		Geen bevindingen
C4	Tijdelijke stimulering woningbouwprojecten 2009 tweede tranche	Geen		Geen bevindingen
C5	Tijdelijke stimulering woningbouwprojecten 2009 derde tranche	Geen		Geen bevindingen
D1	Regionale meld- en coördinatiecentra voortijdig schoolverlaten	Geen		Geen bevindingen
D4	Regeling Brede scholen 2009	Geen		Geen bevindingen
D5	Regeling verbetering binnenklimaat primair onderwijs 2009	Geen	-	Geen bevindingen
E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï (inclusief bestrijding spoorweglawaaï)	Geen		Geen bevindingen
E5	Verzameluitkering VROM	Geen	-	Geen bevindingen
E6	Bodemsanering (excl Bedrijvenregeling)	Geen	-	Geen bevindingen

Nummer specifieke uitkering conform SiSa-bijlage 2010	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
E9B	Programma externe veiligheid (EV)	Geen		Geen bevindingen
E11B	Nationale Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL)	Geen	-	Geen bevindingen
E25	Beleidsregeling subsidies Budget Investering Ruimtelijke Kwaliteit (BIRK)	Geen	-	Geen bevindingen
E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer	Geen		Geen bevindingen
F6	Besluit subsidies herstructurering Topprojecten bedrijventerreinen (TOPPER-regeling)	Geen		Geen bevindingen
G1C	Wet sociale werkvoorziening (WSW)	Geen		Geen bevindingen
G2	Gebundelde uitkering	Geen		Geen bevindingen
G3	Bijstandsverlening zelfstandigen	Geen		Geen bevindingen
G4	Wet Werkloosheidsvoorziening (WWV)	Geen		Geen bevindingen
G5	Participatiebudget	Geen		Geen bevindingen
G6	Schuldhulpverlening	Geen		Geen bevindingen
H2	Regeling Buurt, Onderwijs en sport	Geen		Geen bevindingen
H10	Brede doeluitkering Centra voor Jeugd en Gezin (BDU CJG)	Geen	-	Geen bevindingen

Onderstaand geven wij bij een aantal SISA regelingen nadere toelichting omdat er naar onze mening een verhoogd risico aanwezig is dat middelen niet rechtmatig in het kader van de betreffende regeling kunnen zijn besteed.

C3 Brede doeluitkering Sociaal, Integratie en Veiligheid (GSB/SIV)

De gemeente Haarlem heeft van het Rijk de verplichting opgegeven gekregen om een aantal prestatie-indicatoren uit de GSBIII periode 2005-2009 voort te zetten. Deze prestatie-indicatoren zijn door het Rijk dus (nog) niet akkoord bevonden. De onzekerheid bij de jaarrekening 2009 bedroeg € 936.000, deze onzekerheid is door middel van een heraanlevering van herziene SISA-gegevens bijgesteld naar € 205.485.

De hiermee gepaarde onzekerheid bedraagt € 205.485 en is adequaat toegelicht in de toelichting op de SISA-bijlage 2010. Door deze adequate toelichting hebben wij (conform voorschriften van het Rijk) deze onzekerheid niet meegewogen in onze foutenevaluatie.

In het verlengde van de nog voort te zetten prestatie-indicatoren dient er in de SISA-bijlage 2010 de indicator "Openstaande verplichting voor gerealiseerde prestaties/activiteiten BDU SIV (inclusief inburgering) die tot en met 2010 reeds zijn uitgevoerd (en in 2011 nog tot betaling komt) te verantwoorden. Dit bedrag maakt onderdeel uit van "besteding 2010 inclusief inburgering" en wordt in onderstaande cel afzonderlijk zichtbaar gemaakt" te worden verantwoord. Vanwege het ontbreken van een betrouwbare beginstand 2010 (namelijk de door het Rijk vastgestelde eindstand 2009) heeft de gemeente Haarlem gekozen om geen bedrag op te nemen voor deze betreffend indicator. De keuze om geen bedrag te verantwoorden, is adequaat toegelicht door de gemeente Haarlem in de toelichting op de SISA-bijlage 2010.

E25 Budget Investeringen Ruimtelijke Kwaliteit (BIRK)

De gemeente Haarlem heeft ervoor gekozen om een additionele toelichting te geven op de regeling BIRK. In de SISA-bijlage 2010 is de te verantwoorden indicator qua inhoud gewijzigd ten opzichte van 2009. De gemeente Haarlem heeft in 2009 alsmede 2010 alleen de bestedingen ten laste van de rijksmiddelen verantwoord in de SISA-bijlage. De totale projectuitgaven (dus inclusief eigen uitgaven) zijn niet in de SISA-bijlage verantwoord, maar toegelicht in de toelichting op de SISA-bijlage 2010.

E27B Brede doeluitkering Verkeer en Vervoer

De gemeente Haarlem heeft ervoor gekozen om een additionele toelichting te geven op de regeling Brede doeluitkering Verkeer en Vervoer. In de toelichting is door de gemeente Haarlem uiteengezet dat er voor een aantal opgegeven projecten geen bestedingen verantwoord zijn vanwege het feit dat deze regelingen wel zijn aanbesteed echter nog niet tot bestedingen in 2010 hebben geleid. Verder heeft de gemeente Haarlem voor één project (Kinderhuissingel) negatieve bestedingen verantwoord. Bij de eindafrekening van dit combinatieproject is gebleken dat de subsidiabele uitgaven lager waren dan begroot. Bij de tussentijdse jaarlijkse verantwoording is uitgegaan van de voorcalculatie. Het nacalculatorische verschil is in het laatste verantwoordingsjaar (2010) verrekend.

G5 Participatiebudget

Met ingang van boekjaar 2010 moeten er in de SISA bijlage een 7-tal prestatie-indicatoren worden verantwoord. Wij dienen de prestatie-indicatoren te controleren op deugdelijke totstandkoming (zogenaamde D1-controle). De gemeente Haarlem heeft de prestatie-indicatoren ingevuld op basis van een opgave van Dienst Uitvoering Onderwijs (hierna: DUO). Wij hebben de deugdelijke totstandkoming van de prestatie-indicatoren niet kunnen vaststellen. Een D1-controle schrijft voor dat het niet kunnen vaststellen dat de prestatie-indicatoren deugdelijk totstand zijn gekomen, financieel gewogen dient te worden. De bevoorschotting 2010 vanuit het participatiebudget - onderdeel inburgering bedraagt € 3,3 miljoen. De gemeente Haarlem heeft deze onzekerheid adequaat toegelicht in een toelichting op de SISA bijlage. Op basis van deze toelichting hebben wij de onzekerheid niet meegenomen in onze foutenevaluatie.

In de SISA bijlage 2010 is (als onderdeel van de totale bestedingen 2010) een last opgenomen van €738.000 inzake de afrekening van de inburgeringstrajecten met het NOVA-College over boekjaar 2010. De gemeente Haarlem heeft in dit kader een inschatting gemaakt van de te verwachte kosten voor de betreffende inburgeringstrajecten. Bij de berekening van deze inschatting is gebruik gemaakt van een geschat tarief. De gemeente Haarlem heeft deze verantwoordingwijze in een toelichting op de SISA bijlage toegelicht. Op basis van deze toelichting hebben wij de onzekerheid niet meegenomen in onze foutenevaluatie.